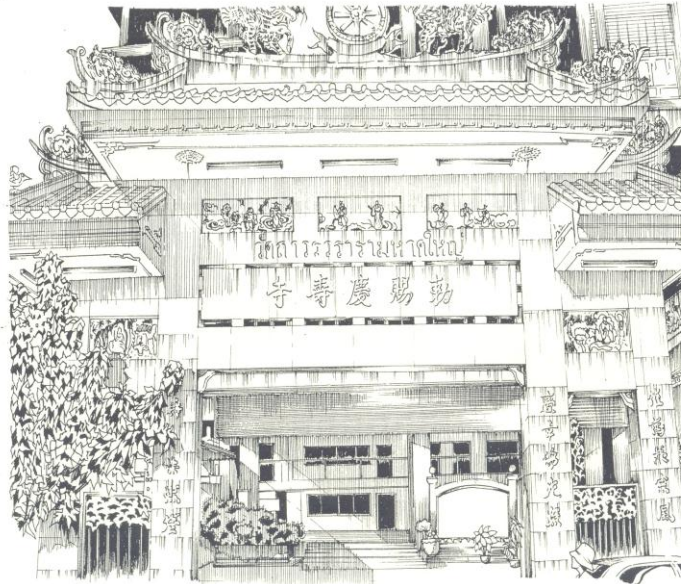
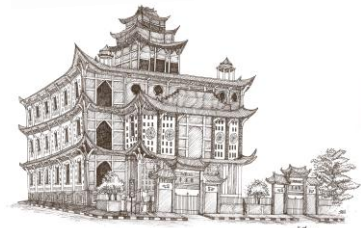
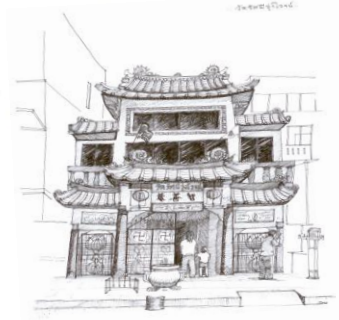
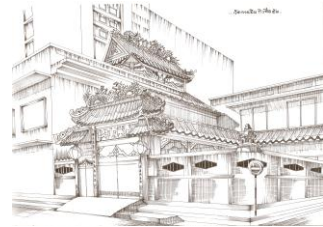

ปิรามิดแห่งศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์ และชุมชน

ความผูกพันระหว่างพุทธศาสนิกชนชาวไทยเชื้อสายจีน นครหาดใหญ่

.. วัดจาวรรามหาดใหญ่

วัดจีน

วัดจาวรราม

วัดจีน

โดย

พรทิพา บรรทมสินธุ์

เรวดี อึ้งโพธิ์

ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กิติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ ทดสอบความอดทนของผู้วิจัยเป็นอย่างมาก ช่วงแรกของงานภาคสนาม ผู้วิจัยมีคแปดด้าน ไม่รู้จะเริ่มอย่างไรจึงจะสัมภาษณ์เจ้าอาวาสได้ ปัญหาที่สองคือเรื่องวัฒนธรรม มีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมจีนและไทย มาถึงด้านสำคัญคือเรื่องพิธีกรรม มีความหมายอย่างไร ต้องตามไปดูพิธีกรรมซ้ำๆอยู่หลายปี หากอธิบายจากผู้รู้และจากเอกสาร จึงพอจะเขียนรายละเอียดได้ สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมพิธี ถือว่ายากลำบากอีกเรื่องหนึ่ง แต่ก็ต้องทำ เพื่อค้นหาความผูกพันของชาวไทยเชื้อสายจีนกับศาสนา ต้องเจอกับการปฏิเสธ หรือไม่เข้าใจจะนำข้อมูลไปทำอะไร ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยต้องเดินไปตามท้องถนน เพื่อสัมภาษณ์คนในชุมชนรอบวัดจีนและอนัมนิกาย หาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนต่อวัด เพื่อตอบโจทยความผูกพันระหว่างวัดกับปัจเจกบุคคล จะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร ขอขอบพระคุณชาวชุมชนรอบวัดจีน และผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่วัดจีน ไม่อาจกล่าวนามท่านได้หมด ทุกท่านมีส่วนช่วยเหลือให้งานส่วนนี้สำเร็จลงได้

ศาลเจ้า โรงเจ กงสีและสมาคมจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ เผยให้เห็นอัตลักษณ์จีนในนครแห่งนี้ สื่อว่ามีจีนโพ้นทะเลหลายสำเนียง อาศัยอยู่ที่นี้ในอดีต พวกเขาสามารถรวมตัวกันสร้างชุมชนชาวจีน ตั้งหลักแหล่งกระจายกระจาย อยู่ในเขตเมือง เมื่อมีฐานะมั่นคง จึงระดมทุนสร้างศาสนสถาน อุปถัมภ์พุทธศาสนาทั้งสายมหายานจีน มหายานสายอนัมนิกาย รวมทั้งสายเถรวาทแบบสยาม พุทธศาสนาทั้ง 3 สายเป็นกระแสหลัก ที่พบในนครหาดใหญ่ แม้ว่าต่างฝ่ายต่างมีพื้นที่ของตน แต่มีจุดหมายเดียวกัน สร้างอำนาจแห่งธรรม ให้มีในบุคคลและสังคม แผ่ปกคลุมโยงใยถึงกัน บรรพชนจีนได้สร้างพลังชาวจีนผ่านศาสนสถาน กงสีประเภทต่างๆ คู่มือช่วยเหลือกัน ข้อมูลส่วนนี้สำเร็จด้วยความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ศาสนสถาน กราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

เจ้าอาวาสวัดจีนและอนัมนิกาย ในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด เมตตาเล่าประวัติวัดและบูรพาจารย์ อธิบายสารัตถธรรมมหายาน บทสวดและศาสนพิธี ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณพระคุณเจ้าทุกรูป เจ้าอาวาสวัดจีน แม้ผู้ปกครองวัดที่ป็นัง อีโปร์ มาเลย์เซียและสิงคโปร์ กรุณาให้สัมภาษณ์ จึงทราบที่มาของวัดจีนสายมาเลย์เซียในหาดใหญ่ คหบดี ลูกหลานขุนนิพัทธ์จิรินคร คุณกิตติ คุณนิติ คุณประกิต จิระนคร กรุณาผู้วิจัยมาก คุณกฤษณ์ ประธานราษฎร์นิกร ได้ให้ข้อมูลชุมชน ศาลเจ้าและประเพณีจีน ขอขอบพระคุณท่านเหล่านี้ไว้ ณ ที่นี้ เพื่อนฝูงทั้งชาวไทย มาเลย์เซียและสิงคโปร์ เช่น อาจารย์ สุจิตน์ จินายน คุณ เจ บี คุณดาวิทและวานหัย ลิม คุณเคซีและหลู่ถึง ติว คุณเหมยเชียน คุณปีเตอร์ คุณลาว ชูไซ่ คุณเวง คุณ กู บันตง คุณ ดัน เขาเหวย ช่วยเป็นธุระประสานงาน ผลัดกันมาเป็นล่ามพาไปวัดจีน กงสีจีนหลายแห่งทั้งในป็นังและอีโปร์ ช่วยขับรถเดินทางไปเก็บข้อมูลหลายครั้ง ในมาเลย์

เซียและสิงคโปร์ ชไมพร กาลวันตวณิช ช่วยขับรถไปเก็บข้อมูลที่กาญจนบุรี สุพรรณบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทราและอุดรธานี ผู้ร่วมวิจัย อาจารย์เรวดี อึ้งโพธิ ได้ช่วยเก็บข้อมูล ทำงานร่วมกันก่อนไปศึกษาต่อต่างประเทศ และทำอื่นๆที่ช่วยเหลือ แต่มิได้เอ่ยนาม ผู้วิจัยขอขอบคุณในความตั้งใจดี ที่ท่านเห็นประโยชน์ของงานวิจัย

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบคุณ ศาสตราจารย์สุริยานาทา ผู้อำนวยการศูนย์จีนศึกษา มหาวิทยาลัยนานาชาติ สิงคโปร์ ได้ให้ความกระจ่าง เกี่ยวกับจีนโพ้นทะเลในสิงคโปร์ ห้องสมุด South East Asian Institute ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ที่อนุญาตให้ค้นข้อมูล ผู้วิจัยขอขอบคุณ บรรณารักษ์ห้องสมุด มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ มหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ ที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำ สภาวิจัยแห่งชาติที่มอบทุนวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่กรุณาใช้เวลาให้ผู้วิจัย งานชิ้นนี้เสร็จสิ้นลง

แม้ว่าผู้วิจัยจะพยายาม แต่รู้สึกหนักใจตลอดเวลา ที่เขียนรายงานวิจัย มุ่งหวังว่าจะทำงานนี้ให้ดีเท่าที่จะทำได้ แต่ข้อบกพร่องยังมีอยู่มาก ถึงกระนั้นหากประโยชน์จะเกิดบ้างแก่ผู้อ่านก็ขออุทิศส่วนกุศลให้จีนโพ้นทะเลรุ่นบรรพชน ที่มาเสียชีวิตในประเทศนี้ และบรรพบุรุษสายเงินของผู้วิจัย ที่มาพึ่งพระบรมโพธิ์สัมภารของพระเจ้ากรุงสยาม ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่สาม เท่าที่มีหลักฐาน ผู้วิจัยรับรู้ถึงความเสียสละ ความอดทนของบรรพชน ที่ได้รับการปลุกฝัง เรื่องความกตัญญู ความหวังโยที่เขาเหล่านั้นมีต่อลูกหลาน ได้วางรากฐานด้านวัฒนธรรม เพื่อสร้างความมั่นคง ปลอดภัย ความรักและความหวังโยที่คนรุ่นหนึ่งมีต่อคนอีกรุ่นหนึ่ง น่าประทับใจ เขาเหล่านั้นรับรู้ถึงภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบุตรหลาน สิ่งที่บรรพชนทำให้มีขึ้นถือเป็นคุณธรรมที่คนรุ่นหลัง ควรรำลึกถึงเสมอ

ปริามิตแห่งศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์และชุมชน: ความผูกพัน ระหว่างพุทธศาสนamahayanกับชาวไทย
เชื้อสายจีน นครหาดใหญ่

(Pyramid of Religion, Power, Identity and Community: the Interrelation Between Mahayana
Buddhism and the Thai-Chinese People in Had-Yai City)

1. หลักการและเหตุผล

นครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของภาคใต้ มีความเจริญอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน ความเจริญรุ่งเรืองของนครหาดใหญ่ ที่ปรากฏให้เห็นทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากความอุตสาหกรรม วิริยะ ของจีนโพ้นทะเลกลุ่มต่างๆที่ อพยพเข้ามาสู่ชุมชนหาดใหญ่ ในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยในหลายช่วงเวลา จีนโพ้นทะเลเหล่านั้นย้ายถิ่นมาสู่ชุมชนแห่งนี้ จากรัฐปีนัง อีโปร์และรัฐอื่นๆในมาเลเซีย อินโดนีเซีย รวมทั้งจากจังหวัดต่างๆในประเทศไทย ลูกหลานจีนซึ่งได้กลายเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ที่ยังอาศัยอยู่ในนครหาดใหญ่ ปัจจุบันคนกลุ่มนี้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ยังคงรักษาบทบาททางสังคมที่สืบทอดมาจากบรรพชน ชาวจีนรุ่นแรกๆเมื่อมาตั้งรกรากและมีฐานะทางสังคมจึงเกิดกลุ่มผู้นำชาวจีนในชุมชน รวมตัวกันได้ มีแนวคิดระดมทุนสร้าง ศาสนสถาน สมาคม โรงเรียน โรงพยาบาล พยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมจีน โดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรม มิให้เห็นเด่นชัด ผสมผสานกลมกลืนไป กับวิถีชีวิตไทย กลายเป็นวัฒนธรรมไทยจีน ในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน พุทธศาสนา มหายาน คือองค์ประกอบสำคัญที่ เกื้อหนุน สร้างพลังอำนาจทางความคิด และความเข้มแข็งทางจิตใจ เกิดความมั่นคง เกื้อหนุนให้ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามา สามารถสร้างตนและชุมชนที่เข้มแข็งขึ้นได้ จนสามารถดำรงอัตลักษณ์ของความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน

หาดใหญ่ในอดีตก่อนการปฏิรูปหัวเมืองมณฑล พ.ศ 2430 มีผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจาย จำนวนครัวเรือนมีน้อยมาก การคมนาคมใช้เส้นทางน้ำเป็นหลัก บริเวณใกล้กับอำเภอหาดใหญ่ ในปัจจุบันเข้าใจว่า เดิมเป็นท่าเรือสำหรับขนถ่ายสินค้าส่งคนโดยสาร (สงบ ส่งเมือง และลักษณะมี จิระนคร: 2529: 4071-4073) ในหนังสือ เรื่องสภาพข้อมูล การศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม นครหาดใหญ่ (2539: 20-22) บันทึกว่า บ้านโลกเสม็ดชุน ก่อนปีพ.ศ 2440 มีผู้คนอาศัยอยู่ประมาณ 10 หลังคาเรือนเท่านั้นและที่บ้านหาดใหญ่มีเพียงแค่ 4 หลังคาเรือน อำเภอหาดใหญ่ เป็นชื่อรวมของหมู่บ้านโลกเสม็ดชุน และบ้านหาดใหญ่ บริเวณโดยรอบของบ้านหาดใหญ่ จะรายล้อมด้วยป่าต้นเสม็ดชุน มีภูมิทัศน์เป็นเนินสูง ประชาชนประกอบอาชีพทางการเกษตร ปลูกข้าว พืชผักผลไม้ รวมถึงการทำ

หัตถกรรม เช่น การทอผ้า การทำเครื่องมือนักจับสัตว์น้ำประเภทต่างๆ ทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อใช้ใน ชีวิตประจำวัน หาดใหญ่ในปัจจุบันมีประชากรมากถึง 256,271 คน อยู่ในเขตเทศบาล 132,133 คน

สุจิตต์ วงศ์เทศ (2000: 124-126) สงบ ส่องเมือง (2523 : 85) และสุทธิพงษ์ วงศ์ไพบุลย์ (2544:15) มีความเห็นตรงกันว่า ชาวจีนเข้าสู่ประเทศไทย ตั้งแต่ศตวรรษที่ 11 ทำการค้า สร้างท่าเรือ แต่การติดต่อกับดินแดนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปรากฏหลักฐานตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 7-8 พบหลักฐานจากดินแดนของอาณาจักรศรีวิชัย สุมาตราและดินแดนส่วนต่างๆของมาเลย์เซีย และเข้ามามากขึ้นในช่วงรัชกาลที่ 3-5 ของกรุงรัตนโกสินทร์ มากขึ้นเป็นลำดับในช่วงปีพ.ศ 2439-2449 ส่วนสาเหตุของการอพยพเข้ามาของชาวจีน สุทธิพงษ์ วงศ์ไพบุลย์ และคณะ (2544: 18) ได้สรุปถึงสาเหตุไว้หลายประการ เช่น ภาคใต้อยู่ในเส้นทางแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการค้า เป็นถิ่นที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในด้านทรัพยากร และมีสภาพที่เอื้อต่อพืชเกษตรและพืชเศรษฐกิจ ปัญหาทางการเมืองของจีน การแทรกแซงอธิปไตยของจีนโดยชาวต่างชาติ ประการสุดท้ายและสำคัญ ในการเข้ามาแสวงโชคในประเทศไทย ของชาวจีน คือ มีญาติและมิตรเข้ามาอยู่ก่อนแล้วในภาคใต้ของไทย ชาวจีนจะอพยพมาจากภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียง ของจีน มาจากมณฑลฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) จากเมืองเซี่ยหมิน (เอ๋หมิง) เมืองฝูโจว เมืองฉวนโจว เมืองจ้งโจว เมืองซัวเถา กวางโจว ในมณฑลกวางตุ้ง และจากเมืองหูเป่ย์ หูหนาน ในมณฑลเหอหนาน เมื่อรัฐบาลไทยเริ่มโครงการสร้างทางรถไฟสายใต้ ในช่วงปีพ.ศ 2452-2467 ทำให้ชาวจีนจำนวนมากเข้ามาสู่หาดใหญ่ เพื่อมารับจ้างเป็นกรรมกรสร้างทางรถไฟ หรือลงทุนค้าขาย (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ: 2595) การที่รัฐบาลต้องตัดสินใจสร้างทางรถไฟ มีสาเหตุมาจากการขยายอำนาจทางการค้าและการเมืองของอังกฤษ จากมลายู ขึ้นมาทางภาคใต้ของไทย รัฐบาลเองต้องการดูแลประชาชนและผลประโยชน์ของชาติ รวมถึงควบคุม หัวเมืองทางภาคใต้ ประจวบกับการเรียกร้องแกมบังคับจากอังกฤษ ให้สร้างทางรถไฟ จากหาดใหญ่ไปยังปาร์ดิงเบซาร์ ถือว่าสถานการณ์บังคับให้รัฐบาลตัดสินใจ แม้ว่าจะในช่วงนั้นจะประสบกับปัญหาทางการเงิน แต่การสร้างทางรถไฟสายใต้ มีผลดีทำให้เกิดการพัฒนาในภาคใต้และอำเภอหาดใหญ่

การสร้างทางรถไฟได้แยกเส้นทางออกเป็นสาม เส้นทาง คือ จากชุมทางหาดใหญ่ไปสงขลา จากชุมทางหาดใหญ่ไปเชื่อมต่อกับทางรถไฟของมลายูที่ปาดังเบซาร์ และจากชุมทางหาดใหญ่ลงไปทางใต้จรดเขตแดน ที่อำเภอสุโขทัย โกลก แล้วเชื่อมต่อกับทางรถไฟของมลายู ที่เมืองรันตูในรัฐกลันตัน ทำให้การคมนาคม ขนส่งสินค้า ไปยังปีนังและสิงคโปร์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในเอเชียอาคเนย์ มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น (มลิวรรณ รักรังวงศ์: 2543:3)

การสร้างทางรถไฟ การทำเหมืองแร่ในหาดใหญ่ โดยเฉพาะแร่ดีบุกและพลูมแฟรม มีอยู่ที่ตำบลนาหม่อม น้ำน้อย ฉลุง ทุ่งตำเสา ท้องที่อำเภอหาดใหญ่ ได้เปลี่ยนชุมชนไม่กี่หลังคาเรือนให้

กลายเป็นชุมชนใหญ่ ที่เป็นที่รวมของชนเชื้อชาติต่างๆ เช่น ชาวไทย ชาวจีนกลุ่มต่างๆ ชาวอินโดนีเซีย ชาวญี่ปุ่น ชาวยุโรปและออสเตรเลีย ต่างสนใจในดินแดนแถบนี้ เนื่องจากมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ มีทั้งป่าไม้ แร่ดีบุกและแร่ลؤلแฟรม ความต้องการแรงงานรับจ้างในประเภทต่างๆเกิดขึ้น ชาวจีนมีความอดทน ไม่เกียจงาน ทำงานรับจ้างที่คนไทยไม่ทำ อพยพมาเพื่อแสวงโชค มาอยู่ในถิ่นที่ตนเองเป็นคนแปลกหน้า มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป ไม่เข้าใจภาษา สิ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพคนจีนในอดีต ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของวัดในแถบ จังหวัดสงขลา ชาวจีนต้องเอาชีวิตรอดและไม่อยู่ในฐานะที่จะมีอำนาจต่อรองอะไรได้มาก ในระยะแรกของการเข้ามาเป็นแรงงานรับจ้าง จึงมีความมานะบากบั่น ขยันและอดออม เป็นโชคคิของชาวจีนที่รัฐบาลไทยมีนโยบาย ไม่กีดกันชาวจีน แต่ชาวจีนต้องตอบแทน ในรูปของการเกณฑ์แรงงาน เสียภาษีต่างด้าวให้รัฐบาล มีการอนุญาตและให้สัมปทานถางป่า เพื่อสร้างสวนยาง ในบริเวณสองฟากทาง ที่ทางรถไฟตัดผ่าน ถือครองที่ดินได้ การบุกเบิกสวนยางพารา และการทำเหมืองแร่ต้องใช้แรงงานคนจำนวนมาก ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องมีชาวจีนจำนวนมาก อยู่ในอำเภอหาดใหญ่และอำเภอสะเดา

งานวิจัยของกุวคูล ทรงประเสริฐ (2536:71) ศึกษา เรื่องชาวจีนกับการบุกเบิกสวนยางพาราในภาคใต้ พบว่า รัฐบาลไทยต้องการลดอิทธิพลของอังกฤษ จึงยอมให้มีสัมปทานสวนยางพาราขึ้นในบริเวณ ชุมทางรถไฟหาดใหญ่ ลงไปจนจรดพรมแดนมลายู ทำให้มีบริษัทเจ็งเจ็ง (The Jeng Jeng Plantation Co.) มาบุกเบิกทำสวนยางพารา ในพื้นที่ 3,0000 ไร่ตรงบริเวณรอยต่อระหว่างอำเภอหาดใหญ่และคลองแงะ ระดมทุนจากอินโดนีเซียและปีนัง และบริษัทเว่ ชาง เย็น (The Wae Chang Yen Plantation Co.) มีพื้นที่ประมาณ 20,000 ไร่ในบริเวณรอยต่อระหว่างปาร์ดังเบซาร์กับอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ประเทือง คลกิจและ สวิส เสนาะกุล (2535:1) ค้นคว้า เรื่อง การส่งเสริมการทำสวนยางในภาคใต้ พบว่า สวนยางทำกันมาก บริเวณรอบนอกของอำเภอหาดใหญ่ มีเนื้อที่ตั้งแต่ 50 ไร่ขึ้นไปจนถึง 2000-3000ไร่ ที่มีขนาดใหญ่มากถึง 10000 ไร่เป็นของจีนและ การทำสวนยางต้องการวัสดุเพื่อประกอบการ คนงานต้องการเครื่องอุปโภคบริโภคจำนวนมาก ส่งผลต่อการขยายตัวทางธุรกิจของอำเภอหาดใหญ่ นอกจากนั้นยังมีบริษัทคิมซิง (The Kim Ching Co.) เจ้าของบริษัทเป็นจีนสิงคโปร์ ชื่อตัน คิมเซง(Tan Kim Cheng) ศูนย์อยู่ที่ประเทศสิงคโปร์ ผู้ขาดซื้อแร่ดีบุกจากรัฐบาลไทย ต่อมาขยายกิจการมาตั้งโรงสีในประเทศไทย เป็นบริษัทที่ริเริ่มเป็นตัวแทนค้าข้าว (Ch'en, Jeromy and Nicholas Tarling:1970: 258)

ธุรกิจที่เกิดจากการทำสวนยางพารา และทำเหมืองแร่ขนาดใหญ่ ที่รัฐบาลไทยให้เอกชนสัมปทาน สร้างให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชน เกิดการตั้งบริษัทการค้าของชาวต่างชาติ เช่น

บริษัทบันดินหลิม เป็นตัวแทนบริษัทสเตรดเทรดดิ้ง จากสิงคโปร์ (The Strait Trading Company) บริษัทยิบอินซอย เป็นตัวแทนบริษัทอิสเตลสเมลติ้งจากปีนัง (The Eastern Smelting Company) (กรมราชโหลหะกิจ: 2531)

ธุรกิจของหาดใหญ่จากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นธุรกิจระดับข้ามชาติ ชาวจีนมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวทางการค้า นักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนมลายูจากปีนัง และรัฐอื่นๆของมลายา อินโดนีเซีย และ ญี่ปุ่น เห็นโอกาสเปิด ที่จะสร้างกำไร ลงทุนทำธุรกิจในอำเภอหาดใหญ่ เช่น นายจี้อิ่นและนายซิชกซัน เข้ามาตั้งบริษัทเถ้าเหยียนกงสี ทำเหมืองแร่ดีบุกและพลูมเฟรม ที่บ้านวังพา ตำบลทุ่งตำเสา ส่วนธุรกิจโรงแรมและบันเทิง ที่มีชาวจีนและญี่ปุ่นเป็นเจ้าของ อาทิ เช่น โรงแรมเคียนไ้ โรงแรมหยี้เก้ เจ้าของเป็นจีนไหหล่า ชื่อ นายลิ้ม ฮงฮุย โรงแรมรถไฟ โรงแรมนิปปอน เจ้าของเป็นชาวญี่ปุ่น ชื่อ นายเคชิบะ (มลิวรรณ รัชวงศ์ 2543: 2-10)

พลเมืองในเขตเทศบาล ของอำเภอหาดใหญ่ ที่ทำการค้าในตลาด โดยมากเป็นชาวจีน(สุทธิพงษ์ วงศ์ไพบุลย์, 2528:2) ครั้งอดีตจีนแคะ (ฮากกา) อาศัยอยู่ในอำเภอนี้มาก เนื่องจากหัวหน้าคนงานก่อสร้างทางรถไฟเป็นจีนแคะ กรรมการเหมืองบางคน ได้ตั้งรกรากอยู่ที่หาดใหญ่ และบริเวณใกล้เคียง ไม่คิดกลับบ้าน ปัจจุบันมีชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิว อยู่ในหาดใหญ่มากกว่าจีนแคะ กวางตุ้ง และฮกเกี้ยน (ข้อมูลสัมภาษณ์)

นครหาดใหญ่มีวัด ศาลเจ้า โรงเจ สมาคมและมูลนิธิ ที่ก่อตั้งโดยทุนสนับสนุนจากจีนโพ้นทะเลสำเนียงต่างๆ ยกตัวอย่าง เช่น วัดกวนอิมกิวซื่ออัม วัดเหลียนฮัวเก้อ วัดนื้อฉาง วัดถาวราราม โรงเจกวนเหลียนท่ง โรงเจเซงเซียงตั้ง ศาลเจ้าและสมาคมจีนทุกแห่ง กลุ่มจีนแคะ ริเริ่มก่อสร้างและอุปถัมภ์วัดในพุทธศาสนาหายาน พระโพธิสัตว์กวนอิม ได้รับการเคารพบูชาจากชาวหาดใหญ่ ศาสนสถานและร้านค้าในหาดใหญ่ จะมีรูปภาพหรือรูปปั้น ของท่านประดิษฐานอยู่

สิ่งที่น่าสนใจศึกษา คือ อะไรเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจชาวจีนโพ้นทะเล และ ชาวจีนน้อมนำสิ่งนี้มาสู่วิถีปฏิบัติ จีนโพ้นทะเลต้องเผชิญกับความแปลกแยก(Aliation) ในเรื่อง วัฒนธรรมที่ต่าง (Culture Differences) จากชาวพื้นเมือง นอกจากนั้น ความกดดันที่ชาวจีนได้รับ อันมีที่มาจากปัญหาทางวัตถุและจิตใจของความเป็นคนต่างชาติ (Foreigner) หากชาวจีนขาดหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง คงไม่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตไปได้ต่างๆ สิ่งที่มาคู่กับความเจริญของหาดใหญ่ คือ บ่อนการพนัน โรงยาฝิ่น (ในอดีต) อิทธิพลมืดและสว่าง สินค้าหนีภาษี สถานเริงรมณ์ หลึงบริการ ความรู้สึกไม่มั่นคง ปลอดภัย กลัวอำนาจฝ่ายปกครอง หรือถูกเอารัดเอาเปรียบ จากกลุ่มชาวไทยหรือ

ชาวจีนด้วยกันเอง ชาวจีนต้องฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อเอาตัวรอด มีความยากลำบากอยู่มาก กว่าที่จะตั้งตัวได้ (ข้อมูลสัมภาษณ์)

ความรู้สึกของการเป็นคนต่างชาติ ไม่ใช่เจ้าของประเทศ พูดภาษาแตกต่างกัน ต้องเรียนรู้และปรับตัว เงื่อนไขดังกล่าวทำให้เกิดพลังในการต่อสู้และเพิ่มความหวาดกลัว สาเหตุเกิดจากความรู้สึกไม่มั่นคง ปลอดภัย ดังนั้นจึงพบว่าชาวจีนมักมีถิ่นอาศัย ในละแวกเดียวกัน มีการรวมกลุ่มเงินเดียวกัน ตั้งสมาคม มูลนิธิ สถานศึกษา สถานสงเคราะห์ สร้างวัดพุทธศาสนามหายาน เพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะในภาคใหญ่ จะมีวัดพุทธศาสนามหายาน โรงเรียน ศาลเจ้าเงินและสมาคมเงิน อยู่หลายแห่ง จัดกิจกรรมและศาสนพิธี ตามประเพณีจีน นับเป็นจุดเด่นที่พบเห็นเด่นชัด วัฒนธรรมจีนยังอนุรักษ์ไว้ได้ในนครหาดใหญ่

จากความสำเร็จขององค์กรจีน ที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ สืบเนื่องติดต่อกันเป็นเวลานาน สร้างและบูรณะสิ่งก่อสร้างเดิม เช่น ศาสนสถาน สมาคม มูลนิธิ ให้ยังคงความสวยงามเชิงสถาปัตยกรรม ใช้ประโยชน์ในกลุ่มเพื่อกิจกรรมต่างๆขององค์กร แสดงถึงอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนั้นวัฒนธรรมในพุทธศาสนาและประเพณีจีน ยังคงปรากฏอยู่และทำหน้าที่เป็นสื่อสำคัญ เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของหาดใหญ่ บทบาทของวัดจีน ศาลเจ้า มูลนิธิและสมาคมเงิน ล้วนมีส่วนสำคัญยิ่งที่สร้างเสริม เอกภาพในหมู่ชาวจีน โพนทะเลต่างสำเนียง สืบทอดมาถึงลูกหลานของพวกเขาในปัจจุบัน เอกภาพสร้างอำนาจในการต่อรอง (Negotiation) ให้มีขึ้น ซึ่งจีนโพนทะเลรุ่นบรรพชนเข้าใจดี และเรียนรู้ที่จะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของกลุ่มคน

กอปรยง หนูสันโดษ (2546:128-131) ศึกษาเรื่อง บทบาทพุทธศาสนานิกายมหายาน พบว่า วัดจีนยังคงดำรงบทบาทเป็นผู้ให้ ความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ ช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวจีนด้วยกัน ที่ตกทุกข์ได้ยาก เป็นศูนย์กลางการศึกษา อนุรักษ์ประเพณีจีน

สัน ประภากุล (2537 :2) ศึกษาการท่องเที่ยวในหาดใหญ่ พบว่า นครหาดใหญ่ในปัจจุบัน เป็นเสมือนประตูผ่านไปยังประเทศเพื่อนบ้าน คือมาเลเซียและสิงคโปร์ เนื่องจากอยู่ห่างจากทะเลเพียง 60 กิโลเมตรเท่านั้น สถิตินักท่องเที่ยวที่มายังหาดใหญ่ 80 เปอร์เซ็นต์ เป็นชาวมมาเลเซียและสิงคโปร์ สิ่งก่อสร้างทางพุทธศาสนามหายาน ศาลเจ้าและวัดจีน คือแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว

วัดจีนในนครหาดใหญ่ บางวัด มีเครือข่ายของวัดในสาขาเดียวกันที่อิโบริ และบางวัดมีที่ป็นัง ประเทศมาเลเซีย ยังติดต่อกัน เข้ามาเผยแพร่พุทธศาสนา มหายานจีนนิกาย เช่นวัดกวนอิมกิ้วซ้ออิม เริ่มเข้ามาดำเนินงานในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ก่อนเข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ เป็นวัดแม่ชี เจ้าอาวาสองค์แรกมาจากประเทศจีนเมื่อ 70 ปีที่แล้ว มีความรู้ในพระธรรมแตกฉาน ให้คำแนะนำ

เรื่องฮวงจุ้ย ได้อย่างแม่นยำ เป็นที่เคารพในหมู่ชาวจีนขนาดใหญ่และใกล้เคียง วัดนี้ใช้ภาษาจีนและ จัดอยู่ในสายสุขาวดี หลักธรรมที่วัดนี้เผยแพร่ คือ อดทน ทำความดี มีความกตัญญู (ข้อมูลสัมภาษณ์)

นอกจากนี้ยังมี วัดนี้อาจ วัดศรีมิ่งโรจน์ วัดเหลียนฮัวเก้อ วัดถาวราราม (พุทธศาสนามหายาน สายอนันตนิคาย) พบงานเผยแพร่พุทธศาสนา มหายานจากวัดถาวราราม ปีนัง ประเทศมาเลเซีย เผยแพร่ในนิคายสุขาวดี ขยายงานเข้ามาสู่ นครขนาดใหญ่ ในรูปแบบวิถีทางวัฒนธรรม และการศึกษา เปิดสอนหลักสูตร การศึกษาพระพุทธศาสนา ในระดับปริญญาตรี โทและเอก ที่วิทยาลัยพุทธศาสนา นานาชาติ (International Buddhist College) ตำบลควนสะอาด อำเภอคลองแงะ จังหวัดสงขลา ทนสร้างวิทยาลัย มาจากการระดมทุนของพุทธศาสนิกชน ทั้งในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย (ข้อมูลจากจากแผ่นพับของวิทยาลัย)

ข้อที่น่าสนใจคือ เส้นทางการเข้ามาของพุทธศาสนามหายาน สู่ครขนาดใหญ่ จากการสำรวจและสัมภาษณ์เบื้องต้น ทราบว่า มาจากประเทศจีน ผ่านเข้ามาทางมาเลเซีย เจ้าอาวาสในหลายวัดยังติดต่อกับวัดเดิมในประเทศมาเลเซีย ภาษาจีนและภาษาไทยใช้สื่อสาร เผยแพร่หลักธรรม คำสอนในพุทธศาสนา ผ่านพระสงฆ์และศาสนสถานของชาวไทยเชื้อสายจีน ประดิษฐานรูปเคารพของพระโพธิสัตว์กวนอิม ร่วมกับเทพเจ้าองค์ประธานของศาลนั้น บางแห่งพบพระพุทธรูปด้วย เน้นทำงานด้านสาธารณกุศล กิจกรรมของวัดและสมาคมจีน ประชาชนชาวขนาดใหญ่ สนับสนุน การระดมทุนทำได้ในหมู่พุทธศาสนิกชนทั้งในประเทศและนอกประเทศ กลุ่มจีนมาเลเซียและสิงคโปร์ อุปถัมภ์ศาสนสถานในครขนาดใหญ่ ทุนเพื่อสาธารณกุศลระดมได้ผ่านองค์กรจีน เพื่อสร้างโรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ คนชรา ที่ทำการสมาคม ศาลเจ้าของสมาคม โรงเรียน ความสำเร็จเป็นผลจากหลักธรรมในพุทธศาสนามหายาน เรื่องโพธิจิตตา จิตสาธารณะ จิตที่ไม่คับแคบ ทำงานเพื่อสรรพสัตว์ ความเข้มแข็งและผลสำเร็จของงาน สะท้อนพลังชาวจีนในอดีต สืบสานมายังลูกหลานในปัจจุบัน

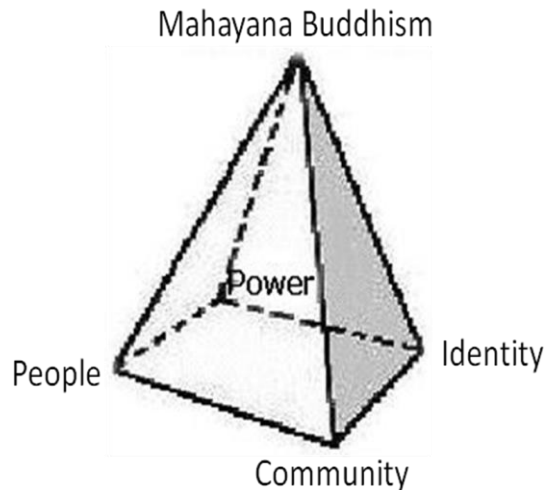
ความสำเร็จที่เห็นเป็นรูปธรรมผ่านองค์กรจีนในครขนาดใหญ่ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะค้นหาความเป็นมาของ พุทธศาสนานิกายนี้ วัดจีนและอนันตนิคายในครขนาดใหญ่สอนอะไร ศึกษาคำสอนของเจ้าอาวาสวัดพุทธศาสนา มหายานนิกาย ความเข้มแข็งขององค์กรจีนสัมพันธ์อย่างไรกับศาสนา ข้อมูลที่ได้น่าจะบันทึกไว้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

งานวิจัยนี้ จะนำไปสู่การค้นหาคำตอบของคำถามที่ว่า ปิรามิดแห่งพุทธศาสนามหายาน พลังอำนาจของธรรมกับคุณธรรมสายจีน สัมพันธ์หรือจำเป็นอย่างไร ต่อการสร้าง ความเข้มแข็งในบุคคลและชุมชน สร้างเสริมสันติภาพให้เกิดในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างไร ชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน นครขนาดใหญ่ เป็นชุมชนที่มีอำนาจทางสังคม ต่อรองกับกลุ่มอื่นได้ อะไรคือตัวกำหนดบทบาทและอำนาจในการต่อรอง สังคมของจีนโพ้นทะเลและลูกหลาน ถูกหล่อหลอมให้มีขึ้น พัฒนาและฝึก

กำลังกันได้ อะไรคือสิ่งผูกพันชาวจีนเชื้อสายไทย ให้รักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้ ในท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลง คำถามเหล่านี้ท้าทายให้ค้นหาคำตอบ

2. แนวคิดของปิรามิดแห่งศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์และชุมชน

DIAGRAM 1

3. ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

โฮฟี (Hopfe: 1983:226) เชื่อว่า ชาวจีนไม่มีศาสนาของตนเอง ชาวจีนได้รับอิทธิพลคำสอนทางศาสนา ผ่านการเผยแพร่ศาสนา ของผู้ประกาศศาสนาใน พุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ชาวจีนยอมรับคำสอนเหล่านั้นและทำให้มีลักษณะเป็นของตนเอง ถึงกระนั้นชาวจีนก็ไม่มีพัฒนาการศาสนาของตนเอง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ชาวจีนคนหนึ่ง จะกล่าวถึงความเชื่อของตนเองว่า นับถือ เต๋า ขงจื้อ และเป็นพุทธมามกะด้วย แม้แต่พระสงฆ์ก็อาจสั่งสอน คำสอนของเต๋าและขงจื้อไปพร้อมกับสอนหลักธรรมในพุทธศาสนา การผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา และศาสนาเต๋า พัฒนาในช่วงศตวรรษที่ 11 หลังจากนั้นเกิดการผสมผสานระหว่าง ศาสนาพุทธ ศาสนาเต๋าและขงจื้อ สำหรับชาวจีนโดยทั่วไป ในสมัยนั้น ถ้าพิจารณาจากแนวคิดนี้ ศาสนาพุทธมหายาน นิกายจีน ที่มาสู่ประเทศไทย ต้องมีกระแสแนวคิดของเต๋าและขงจื้อ เข้ามาปะปนอยู่แล้ว

นีทแฮม (Needham:1978:265) กล่าวว่า มหายานเป็นนิกายหนึ่งในศาสนาพุทธ มีกำเนิดจากอินเดียและแพร่หลาย สู่ประเทศจีนครั้งแรกประมาณกลาง คริสต์ศตวรรษที่ 1 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของราชวงศ์ฮั่น การสร้างวัด ในประเทศจีนเกิดจากอิทธิพลของพุทธศาสนา มหายาน พระครู

สมุห์อภิชัย เย็นเหียง (2531:126) กล่าวว่า พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศจีน ตอนปลายราชวงศ์จิว มาถึงราว ต้นพุทธศตวรรษที่7 พระเจ้าฮั่นเม่งตี้ ทรงส่งราชทูตไปสืบพระศาสนาในอินเดีย ได้นิมนต์พระภิกษุชาว อินเดีย 2รูป คือ พระกาศยปมาตังคะ และพระธรรมรักษ์ มายังนครลกเอียง พระราชทานนามวัดว่า “วัดแปะเป่ย์” (หรือวัดไป๋หม่าสื่อในสำเนียงภาษาจีนกลาง) นับเป็นปฐมสังฆารามของจีน

แชปเพิล (Chappell, 2004:1) เสนอว่า จริยศาสตร์ของมหายาน เน้นหลัก 3 ประการคือ หลีกเลียงความชั่ว ประพฤติดี ช่วยเหลือสิ่งมีชีวิต นักวิชาการตะวันตก เมื่อศึกษาจริย ศาสตร์ในพุทธศาสนา มหายาน จะศึกษาจากหลักฐานที่มีในภาษาสันสกฤตและบาลี เพื่อทำความเข้าใจ แนวคิดของหลักการสองประการแรก พบว่าเป็นกฎของผู้ถือบวช เพื่อหลีกเลียงการประพฤติดี และ เพื่อบรรลุนิพพาน เมื่อศึกษาในประเด็นที่สาม เพิ่มประเด็นจริยศาสตร์สังคมของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิิกายทางตะวันออก พบว่า นำเสียดายที่ไม่พบเอกสารเกี่ยวกับส่วนนี้ ที่พบมีแต่คำอธิบายของมหายาน ในเรื่อง การช่วยเหลือสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เพื่อแก้ข้อสงสัยนี้ เดวิดคั่นคว้างพบพระสูตรเก่าแก่และ วิเคราะห์ พระสูตรที่ชื่อว่า ชื่อว่า Upasaka Precept Sutra พระสูตรนี้ต่าง จากพระสูตรอื่นๆ สอง ประการคือ ให้คุณค่าสูงสุดกับการกระทำที่เกิดจากความเมตตา เพื่อสังคม ให้มากกว่าการใช้ชีวิตอย่าง นักบวชเพื่อบรรลุนิพพาน และยืนยันว่าการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่มีอารมณ์ความรู้สึก เมตตา คือการ ปฏิบัติที่สูงส่ง และเป็น การปฏิบัติเพื่อการเป็นผู้รู้แจ้ง

SUNGTAEK (2004) พบว่า สำหรับพระโพธิสัตว์แล้ว ไม่ใช่ความเมตตาต่อผู้อื่น อย่างที่เข้าใจกัน พระโพธิสัตว์นั้น คือ ผู้ที่หมดจากความถือตน ท่านปฏิบัติตามหลักการของความไม่มี ตัวตน ดังนั้นจึงปราศจากขอบเขต ระหว่างตนเองและผู้อื่น ผู้อื่นสำหรับพระโพธิสัตว์จะหมายถึง แผ่ ขยายความมีอยู่ของตัวท่าน สรรพสิ่งและพระโพธิสัตว์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในวิมลกิริติสูตร กล่าว ไว้ว่า ความทุกข์ของพระโพธิสัตว์บังเกิดขึ้น เพราะสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย มีความทุกข์

นาคารชุน พระเถระของมหายานสายอินเดีย และเป็นบูรพาจารย์ ของพุทธ ศาสนานิิกายฉาน สายวิปัสสนาองค์ที่ 14 (พระครูสมุห์อภิชัย เย็นเหียง : 2531:431) ท่านผู้นี้กล่าวว่า ไม่มีสิ่งใดที่เป็นอิสระ อย่างสิ้นเชิง ความมีอยู่ของสิ่งต่างๆ เกี่ยวข้องสัมพันธ์และอิงอาศัยกัน (Scharfstein 1998:246) การบรรลุโพธิสัตว์ของบุคคลต้องอาศัย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับผู้อื่น โดยผ่าน การกระทำที่ก่อให้เกิดทั้งสุขและทุกข์ เพื่อบรรลุถึงอัตลักษณ์สูงสุดของความเป็นพระโพธิสัตว์ ถ้าไม่มี คนอื่นๆในชุมชนหรือสังคม โพธิสัตว์หรือการรู้แจ้งก็เกิดขึ้นไม่ได้ พระภิกษุที่มีชื่อเสียงอีกท่านคือ สันติเทวา (Santideva: 1997:104) ท่านได้กล่าวว่า พระโพธิสัตว์เกี่ยวข้องกับโลก เช่นเดียวกับที่มีมือและ อวัยวะอื่นๆมีชีวิต เพราะเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย แนวคิดของมหายานเชื่อว่า ความสุขที่เกิดแก่ผู้คน ทั้งหลาย จะนำมาซึ่งความสุข แก่ผู้ให้ ทศนะของมหายาน โลกนี้คือชุมชนใหญ่ และพระโพธิสัตว์ก็เป็น

สมาชิกของชุมชน คือโลกหรือจักรวาลนี้ สิ่งมีชีวิตแต่ละแบบต่างก็สร้างรูปแบบเฉพาะ ของตนเอง ขึ้นมา เป็นองค์ประกอบของทั้งหมด (Susuki:1963:193)

ราชกฤษณ์ และมัวร์ (Radhakrishnan and Moore: 1957: 272-73c: xxx) ต่างมีแนวคิดตรงกันว่า ปรัชญาและศาสนามีขึ้นมาเพื่อชีวิต ศาสนาต้องอยู่ในชีวิต การเรียนรู้ศาสนาและปรัชญาไม่ใช่เพื่อเรียนรู้ความจริงเท่านั้น แต่ความจริงต้องมีอยู่ในชีวิต ปรัชญาอินเดียเป็นปรัชญาของการปฏิบัติ ปรัชญาปรากฏเป็นความตระหนักรู้ หรือรู้ตัวตลอดเวลา พุทธศาสนamahayanเริ่มในอินเดียและนานับศตวรรษ ได้พัฒนาในประเทศ จีน ญี่ปุ่นและทิเบต ดังนั้นแนวคิดของปรัชญาอินเดียต้องมีปรากฏอยู่ในพุทธศาสนาสายจีน

โอลมีร์โด (Oldmeadow (2004) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด เรื่องพระโพธิสัตว์กับเมตตาพิลึกข์ของสุญญตา ทำการวิเคราะห์เชิงจิตวิญญาณ เจาะลึกถึงผู้หลักปฏิบัติที่สำคัญของมหายาน เรื่อง ความกรุณา ปรัชญา (prajna) หรือสติปัญญา และสุญญตาเพื่อหาความสัมพันธ์ของหลักการดังกล่าวกับคุณลักษณะของพระโพธิสัตว์ ในประเด็นของ อำนาจในองค์พระโพธิสัตว์ และอำนาจอื่นๆ ตามความเชื่อที่ยอมรับกันทั่วไปว่า คือ คุณสมบัติของพระโพธิสัตว์

แลงคาสเตอร์ (Lancaster: 1995:65-57) กล่าวถึงหลักปรัชญาที่สำคัญ สองสายของมหายาน คือ สายศูนยตวาทิน และสายอัสติวาทิน พระสูตรที่สำคัญของมหายาน ได้แก่ พระสูตรปรัชญาปารมิตาสูต (Prajnaparamita-sutra) รวมทั้งสัทธรรมปุณฑริกสูตร (Sadharmapundarika-sutra) มหาสุขาวดีวิยสุต (Sukhavativyuha- sutra) วิมลกิริตีสูต (Vimalakirti- sutra) และพระสูตรอื่นๆ จากพระสูตรเหล่านี้ ทำให้สามารถค้นหาความเชื่อมโยง ของการเคลื่อนไหวทางความคิด ที่ทำให้เกิดการอธิบายแนวคิด และหลักความเชื่อ ของ พระโพธิสัตว์ (Bodhisattva) สุญญตา (Sunyata) ปารมิตา 6 ประการ (six paramutas)และกรุณา (karuna) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงความเชื่อของคนส่วนใหญ่ ที่ว่าพุทธศาสนamahayanถือเป็นชัยชนะของฆราวาส เนื่องจากในพระสูตรมักจะกล่าวถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องของกุลบุตรกุลธิดาที่มาจากครอบครัวที่ดี มีศรัทธาในพุทธศาสนา อย่างไรก็ตามต้องอย่าลืมว่า หลักคำสอนแต่ดั้งเดิม มุ่งที่จะอบรมพระภิกษุ เข้าสู่วิถีแห่งพระโพธิสัตว์ เน้นหนักในเรื่องทำสมาธิอย่างเต็มกำลังความสามารถ เป็นวิถีปฏิบัติของผู้ถือบวช พุทธศาสนamahayanปฏิเสธเรื่อง อรหันต์และนิรวาณ(นิพพาน) ว่าเป็นจุดมุ่งหมายของการทำสมาธิ แต่เชื่อว่าพระโพธิสัตว์ บำเพ็ญเพียร ช่วยเหลือสรรพสัตว์ โดยไม่มีความรู้สึกของความต้องการช่วยเหลือเข้ามาเจือปน และยังไม่เข้าสู่นิรวาณ พระโพธิสัตว์ทรงมีพระปัญญาที่จะนำมนุษย์ไปสู่การบรรลุธรรม ความสามารถอันนี้เรียกว่า อุปายะ (upaya)

งานวิจัยของจักรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (ม.ป.ป.:52-53) พบว่า ลักษณะศาสนาและความเชื่อของจีน มีลักษณะผสมผสานเข้ากับความเชื่อของหลักศาสนาที่สำคัญ 4 ประการคือ ความเชื่อในเรื่องการบวงสรวง วิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อจากศาสนาเต๋า ศาสนาขงจื้อ พุทธศาสนาฝ่ายมหายานและหินยาน การปฏิบัติตามศาสนา ดังกล่าว ปรากฏอยู่ในรูปความเชื่อพื้นบ้าน มากกว่าที่จะปฏิบัติตามหลักปรัชญาของคำสอน ผลงานวิจัยนี้ ตรงกับ ความเห็นของ พระยาอนุมานราชชน (2507: 254) ที่เขียนว่า หลักความเชื่อของชาวจีนจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อดั้งเดิม คือ ความเชื่อเรื่องวิญญาณ และความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ได้มีส่วนแทรกเข้ามาใน ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และพุทธศาสนา มหายาน เพราะนักปรัชญาจีนในยุคหลัง ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับไสยศาสตร์เข้ามา ผสมผสานกับ ขงจื้อ เต๋า และพุทธศาสนา ชาวจีนนับถือลัทธิทั้งสามนี้ รวมกันเรียกว่า “ซั้มกา” หมายถึง คำสอนทั้งสาม

งานวิจัยของ สมบูรณ์ สุขสำราญ (2529: 115) พบว่า ศาสนสถานเป็นเครื่องมือ สร้างความผูกพันในครอบครัวด้วยพิธีกรรม ต่างๆ ดังเช่น การบูชาบรรพบุรุษ กระตุ้นให้สมาชิกในครอบครัวตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตน ต่อบรรพบุรุษ อันจะส่งผลต่อสังคมโดยรวม ต่อไป นอกจากนั้นยังค้นพบว่า ชาวจีนโพ้นทะเลซึ่งอยู่ในไทย เป็นชาวจีนที่เติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีความเชื่อทางศาสนาแตกต่างไปจากความเชื่อทางศาสนาของคน รุ่นปู่ย่าตายาย เพราะคนรุ่นปู่ย่า จะนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ ลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ การนับถือเจ้า ประกอบกับชาวจีนรุ่นลูกหลาน นิยมเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนไทย การเรียนรู้สังคมจากสภาพแวดล้อมในสังคมไทย ทำให้เกิดการกลืนกลายความเชื่อตามศาสนา ดั้งเดิมของชาวจีน ดังจะเห็นได้จากชาวจีนนิยมทำบุญที่วัด ให้ลูกหลานอุปสมบท และฉาบฉวยบรรพบุรุษ แทนการทำงเด็กและฮวงซุ้ย

สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2540:บทคัดย่อ) ชาวจีนในภาคใต้เป็นกลุ่มที่มีความวิริยะอุตสาหะมีคุณภาพและคุณธรรม มีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดวิถีประชา สร้างพลังชุมชนและการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ภูมิปัญญา และวิธีการจัดการ ทำให้เกิดภูมิปัญญาใหม่ ช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ฐานการผลิตและเศรษฐกิจขยายตัว ทั้งยังก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเสริมสร้างให้บ้านเมืองเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในช่วงที่รัฐบาลใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พัฒนากิจการมีนักรการเมืองบางคน ใช้วิถีและพลังเงิน เป็นฐานอำนาจแก่พวกและพรรคของตน ใช้มีดเงินทำลายสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติเกิดผลไม่คุ้มค่า

งานวิจัยของชโล นุญช่วย (2532: 58) ค้นพบว่า มีความเชื่อในวิญญาณ มีทั้งที่เป็นวิญญาณเทพเจ้าหรือเซียน วิญญาณบรรพบุรุษ และวิญญาณทั่วไป ความเชื่อเกี่ยวกับชาติภพ และไสยศาสตร์อันได้แก่ เครื่องรางของขลังและโชคกลาง มีความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ได้แก่ฤกษ์ยามและ

โชคชะตา ความเชื่อดังกล่าวมีลักษณะผสมผสาน ระหว่างความกตัญญูตามคำสอนของขงจื้อ ชาตภพใน คำสอนของพุทธศาสนาเถรวาท ไสยศาสตร์และโหราศาสตร์จากศาสนาเต๋า และมีความคิดเห็นที่ตรงกับ งานของ สมบูรณ์ สุขสำราญ (2530 :130) ในวิถีปฏิบัติทางศาสนาของ ชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตทรวงวด และลำพอง กับชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใหญ่ เรื่อง ความเชื่อในลัทธิเต๋า ขงจื้อ ศาสนาพุทธเถรวาทและ เถรวาท การไหว้เจ้า การเซ่นบูชา เป็นกลไกสังคมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ความยึดเหนี่ยว ประสานสามัคคีของสมาชิก และเพื่อป้องกันภัยภายในครอบครัว รวมทั้งความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ แนวคิดในการเซ่นไหว้วิญญาณทั้งหลาย บ่งบอกถึง ความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ของชาวจีน และในการ ประกอบพิธีกรรมจะปรากฏความเชื่อในเรื่อง ของฤกษ์ยาม จำนวนและตัวเลข มีอยู่ เช่นกันในงานวิจัย ของ อารีรัตน์ แซ่คง (2539:142)

งานวิจัยของสมพงศ์ สุกใส (2535:5-6) พบว่า ภาคใหญ่เป็นอำเภอที่มีชาวจีนเข้ามา อยู่อาศัย เป็นจำนวนมากและเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดลูกจีนในเมืองไทย หรือโดยการโอนสัญชาติมี เป็นจำนวนมาก จึงมีประเพณี วัฒนธรรมจีนปรากฏให้เห็นเกือบตลอดทั้งปี มีสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ เด่นชัด คือ ศาสนสถานจีน ได้แก่ วัดจีน ศาลเจ้าและโรงเจ ศาสนสถานเหล่านี้ เป็นสถานที่ที่ชาวไทยเชื้อ สายจีนเคารพบูชา หรือมาใช้สถานที่ประกอบพิธีกรรม รักษาดูแลศาสนสถานเป็นอย่างดี สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรมฝาผนัง ล้วนสะท้อนให้เห็นถึง ความเชื่อและศรัทธาทั้งสิ้น ชาวไทยเชื้อสาย จีนมีเอกลักษณ์เด่นของชุมชน ที่มีความกลมเกลียว มีความเชื่อที่ฝังรากลึก และปฏิบัติสืบทอดกันมา

งานวิจัยของเฉลิมรัฐ ขนอม (2540:5,80) พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาล ภาคใหญ่ มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม มาช้านาน พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม จำแนกเป็น 3 ประเด็น คือความเชื่อเกี่ยวกับประวัติเจ้าแม่กวนอิม พิธีกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้ศรัทธาในเจ้าแม่ กวนอิม และความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิม ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความ เชื่อว่า เจ้าแม่กวนอิมคือ พระมหาโพธิสัตว์แห่งความเมตตากรุณา สามารถช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ให้พ้น ทุกข์ บันดาลความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้ศรัทธาได้ จึงมีการปลูกเสก รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม มีความเชื่อว่า รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมจะช่วยให้เกิดโชคลาภ เมตตามหานิยม รักษาโรคภัยไข้เจ็บและแคล้วคลาดได้ จึง มีการทำพิธี เช่นไหว้ บูชาเจ้าแม่กวนอิมในวาระต่างๆ เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญู ผลกระทบของ ความเชื่อและพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ที่สำคัญคือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรม นอกจากนั้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พระอาจารย์เย็นเฮ้า เจ้าอาวาสวัดน้อยจาง วัดจีนนิกาย พบว่า การกินเจเป็นการประกอบพิธี เพื่อสักการะพระพุทธรูปเจ้าทั้ง 7 องค์และพระโพธิสัตว์อีก 2 องค์ หรือ เรียกว่าดวนพเคราะห์ทั้ง 9 ได้แก่ พระอาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัส ศุกร์ เสาร์ ราหูและพระเกตุ

แนวคิดตรงกับความเห็นของ Barsham (Basham:1981:19) ที่ว่าแนวคิดของพุทธศาสนาแต่เดิม เชื่อว่า อวโลกิตศวราอาจปรากฏเป็นได้ทั้ง อยู่ในรูปกายมนุษย์ และอยู่ในรูปหน้าที่ของระบบสุริยะจักรวาล

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2538:238) มีข้อคิดเห็นที่น่าสนใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อ ว่า วัฒนธรรมด้านความเชื่อเป็นตัว สรรค์สร้างค่านิยม ขนบนิยม ปทัสถาน รูปแบบของประติษฐานกรรม และอุดมการณ์ทั้งหมด แม้กระทั่งนิสัยแห่งการผลิต และการบริโภคทรัพยากร วัฒนธรรมทางการเมือง สิ่งเหล่านี้มีวัฒนธรรม ความเชื่อเป็นตัวผลักดันและเหนี่ยวรั้ง

งานวิจัยของ โคจิ โนสุ (2539:126) พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ จำเป็นต่อการพัฒนาสังคม และการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ ความสามารถ เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ถ้าหากพระสงฆ์มีคุณภาพ จะสามารถทำหน้าที่และมีบทบาทให้การศึกษา แก่ประชาชน การเผยแพร่ธรรมะ การสงเคราะห์ประชาชนจะทำได้ ก็ต่อเมื่อพระสงฆ์มีคุณภาพ พระสงฆ์ที่มีคุณภาพจะสามารถหาวิธีแก้ไขปัญหา อบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาประเทศชาติ อันเป็นเป้าหมายสูงสุด พุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่จะพัฒนาคุณภาพของประชากร ของประเทศ ให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ เพื่อความมั่นคงของชาติ

งานวิจัยของ พณิตา พุ่มเอี่ยม (2533:67) พบว่า ประเพณีไหว้พระจันทร์ ของชาวจีนที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีน ในภาคใหญ่ เป็นวิถีปฏิบัติที่แสดงถึงความกตัญญูกตเวทิตา

งานวิจัยของปัญญา เทพลิงห์ (2542:3,108) พบว่า ชาวจีนที่ภายหลังตั้งรกรากอยู่ในภาคใหญ่ มีหลายกลุ่ม เช่น จีนแคะ เต้าจิ๋ว ฮกเกี้ยน ไหหลำ กวางตุ้ง ชาวจีนเหล่านี้เข้ามาค้าขาย เป็นกรรมกรสร้างทางรถไฟ ภายหลังติดตามขุนนิพัทธ์จีนนคร เข้ามาตั้งรกรากในภาคใหญ่ ในเขตเทศบาลมีศาลเจ้าถึง 17 แห่ง วัดจีน 5 แห่ง อาจกล่าวได้ว่า ถ้าไม่มีชาวจีนที่เชื่อถือในสิ่งเหล่านี้ คงไม่มีศาลเจ้าและวัดจีนเกิดขึ้น นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงแนวคิดของศาลเจ้าจี้กง ที่มาเริ่มก่อตั้งในประเทศมาเลเซีย และได้ก่อตั้งขึ้นที่ภาคใหญ่เมื่อ 30 ปีที่แล้วว่ามีหลักธรรมเตือนให้ชาวโลกยึดมั่นใน คุณงามความดี ประสานคุณธรรมของ 5 ศาสนาคือ คริสต์ อิสลาม พุทธศาสนา ทั้งนิกายหินยานและมหายาน เต้าและขงจื้อ

วรศักดิ์ มหัทธโนบล (2540: 104-107) กล่าวว่า การรวมกลุ่มของชาวจีน โดยยึดภาษาจีนนั้น ปัจจุบันเริ่มมีบทบาทอย่างเห็นได้ชัด มีการเปิดโรงเรียนสอนภาษาจีน กันอย่างกว้างขวาง การรวมกลุ่มไม่ว่าในลักษณะใด สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือการรักษาความเป็นจีน (chineseness) เอาไว้ จุद्धร่วมนี้ได้เคยแสดงออกให้ปรากฏ ในรูปชาตินิยมในอดีต (ค.ศ.1937-1945) เมื่อจีนถูกญี่ปุ่นรุกราน

จากการสังเกตของผู้วิจัย โดยพิจารณาอุปการพินในวัดพุทธศาสนา มหายาน ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีข้อเท็จจริงตรงกันว่า วัดจีนนิกายในภาคใหญ่ เผยแพร่ นิกายฉานและนิกายสุชาวดี ที่ภาษาจีนกลางเรียกว่าจิงตู่จง (Jingtujong)

ผลจากการทบทวนเอกสาร สํารวจข้อมูล สังกศและสํมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้องในเบื้องต้น พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ ที่ควรศึกษาเพื่อตอบคําถามของหัวข้อวิจัยนี้ คาดหวังว่าผลของการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ผู้นับถือและสนใจศึกษาพุทธศาสนา เพิ่มข้อมูลทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกัพุทธศาสนamahayanในภาคใต้ ของประเทศไทย

ภาพความสวยงามของวัดจีนและโรงเจ นครหาดใหญ่

ภาพข้างล่างคือภาพศาสนสถานในหาดใหญ่

4. นิยามศัพท์

ศาสนา มาจากคำในภาษาละติน Logio หมายถึง ฉันทศก และ Religio หมายถึง ฉันทศกตอบ ศาสนาหมายถึงความเชื่อ หลักคิดเพื่อการปฏิบัติ ผูกพันผู้คนให้ร่วมกัน หรือ อีกความหมายหมายถึงหลักการที่มนุษย์นำจตุคมุ่งหมายและแนวคิดมาสู่การดำเนินชีวิต (Online Dictionary of Critical Sociology:2004)

อำนาจ หมายถึง พลัง การบังคับ (Cambridge Dictionary :1998:11061)อีกความหมายคือ สามารถบังคับผู้อื่นได้ โดยไม่ต้องมีสิ่งแลกเปลี่ยน ระบบอำนาจโดยธรรมชาติ หมายถึงสร้างและสะสมวัฒนธรรม พบในระบบเก่าเช่น ครอบครัว ในเหตุผลทางกฎหมาย เช่น ระบบราชการ ในบุคคล เช่น ศาสตรา และนักบุญ (Online Dictionary of Sociology:2004.)

อัตลักษณ์ ลักษณะเฉพาะตัว หรือ ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นอย่างเดียวกันของสิ่งหรือ

- บุคคล (พจนานุกรม ศัพท์ ปรัชญา :2532:52.)
- อัตลักษณ์ทางสังคม หมายถึง บทบาททางสังคม ทุกรูปแบบ ที่คนคนหนึ่งเข้าไปเกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของชีวิต (Online Dictionary of Critical Sociology: 2004.)
- ชุมชน ตามทัศนะของ ลีและ นิวบี (Lee and Newby: 1983.) ครอว์กับเอลเลน(Crow and Allen :1955.) วิลมอทท์ (Willmott :1986.) มีข้อพิจารณาจากเงื่อนไข 3 ประการคือสถานที่ หมายถึง ขอบเขตที่ชุมชนตั้งอยู่ ประกอบด้วยประชาชน ที่มีบางสิ่งร่วมกัน สิ่งร่วมกันนี้รับรู้และเข้าใจได้ ในแง่ภูมิศาสตร์ ประการที่สอง หมายถึงความรู้สึกร่วมกัน รวมทั้ง ความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของ เช่น มีความเชื่อในศาสนาเดียวกัน อาชีพหรือเชื้อชาติเดียวกัน เช่น ชุมชนเกย์ ชุมชนชาวจีน ประการสุดท้าย ความรู้สึกผูกพัน ต่อสถานที่ ต่อกลุ่มบุคคล และแนวคิด ในสังคมวิทยาอธิบายความหมายของชุมชนว่า ที่ที่บุคคลมา มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยตรง มีความผูกพันทางความรู้สึก และจิตใจ (Online Dictionary of Critical Sociology:2004.)
- ศาสนสถาน หมายถึงศาลเจ้า มูลนิธิจีนบางแห่งที่เป็นศาลเจ้า แต่จัดทะเบียนเป็นศาลเจ้า วัดจีน และอนัมนิกาย โรงเจ

5. วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

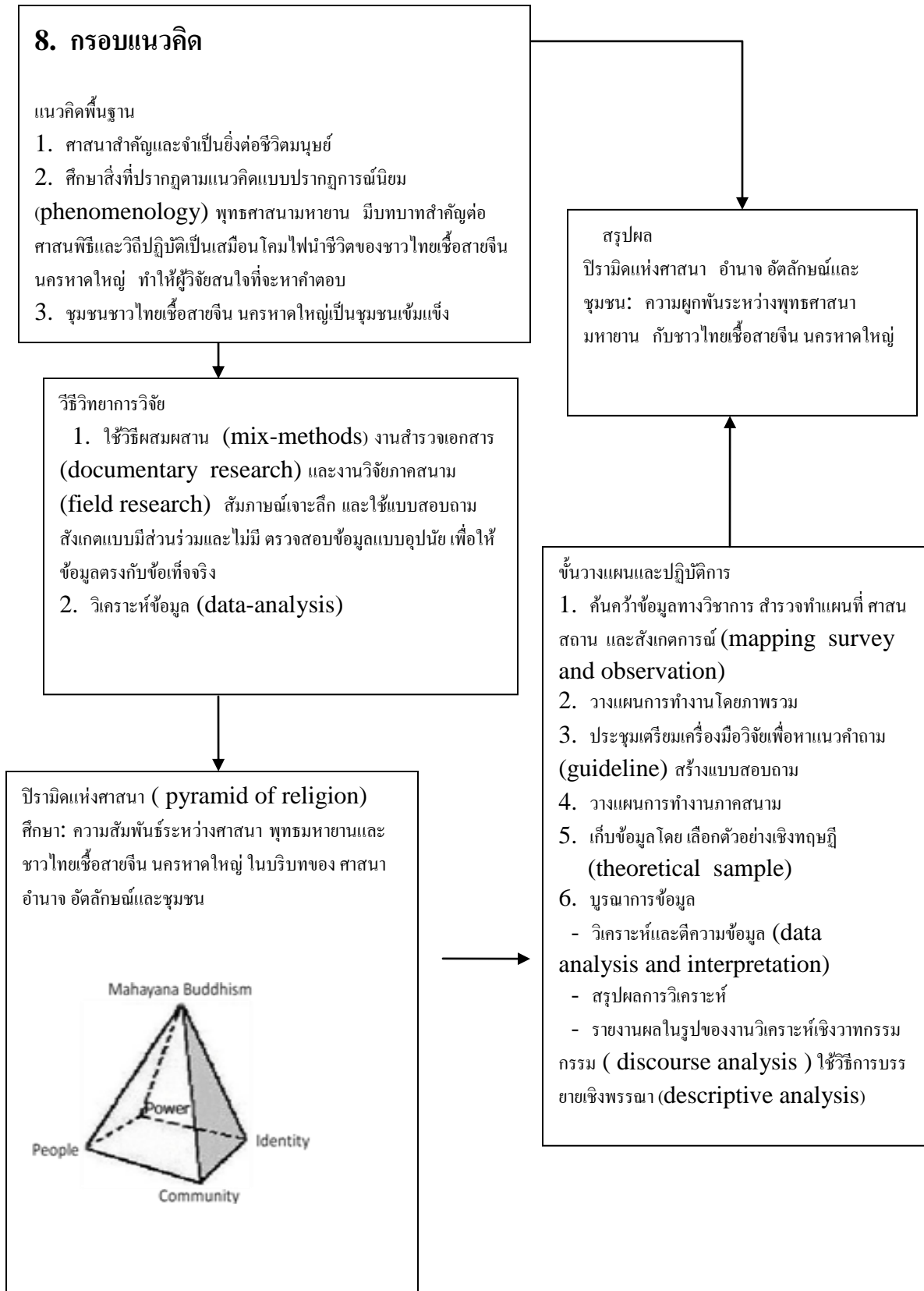
1. เพื่อค้นหาว่าพุทธศาสนamahayanaสายใด เผยแพร่อยู่ในนครหาดใหญ่
2. สืบค้นที่มาของพุทธศาสนamahayana นครหาดใหญ่ ด้วยการรวบรวมประวัติ วัด และบูรพาจารย์ เจ้าอาวาสวัดจีน และอนัมนิกาย ในนครหาดใหญ่
3. ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์ และชุมชน ศึกษาจากชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ที่อาศัยในบริเวณ รอบวัดจีนและวัดอนัมนิกาย
4. ศึกษาว่าพุทธศาสนamahayanaนครหาดใหญ่ปรับตัวอย่างไร ให้ทันกระแสความเปลี่ยนแปลง เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาให้คงอยู่

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำความรู้ไปสู่นักศึกษาวิชาปรัชญาและ วัฒนธรรม
2. มีหลักฐานบันทึกประวัติและคำสอนของบูรพาจารย์และ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันของวัดจีนและอนัมนิกายในหาดใหญ่ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อไป
3. ทำให้ทราบประวัติวัดจีนและอนัมนิกาย นครหาดใหญ่ รวมทั้งการเผยแพร่ศาสนาพุทธมหายานในภาคใต้ตอนล่าง มีบันทึกไว้ เพื่อศึกษาเพิ่มองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาในภาคใต้
เข้าใจความสัมพันธ์ของคุณธรรมในศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรม อำนาจที่เกิดจากสามัคคีธรรม นำไปสู่ความสำเร็จในการรักษาอัตลักษณ์จีน อำนาจ อัตลักษณ์ คุณธรรมในศาสนา สามารถนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ เมื่อกลุ่มมีพลังรวมจะ มีอำนาจต่อรอง อำนาจนี้สามารถสร้างสันติภาพให้เกิดมีขึ้นได้ ในสังคมพหุวัฒนธรรม
5. ทราบความต้องการของชุมชน ต่อวัดในชุมชน

7. การนำผลวิจัยไปใช้

1. นำผลงานวิจัย เผยแพร่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางศาสนา และวัฒนธรรม ในสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และวัดของคณะสงฆ์จีนนิกายและอนัมนิกาย รวมทั้งวัดจีนสายมาเลย์เซีย เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ศาสนาต่อไป
2. ผลงานนี้สามารถขยายผลไปสู่การวิจัยในหัวข้อที่ใกล้เคียงกัน ในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน และชุมชนชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดต่างๆของประเทศ

10.เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทยและอังกฤษ

- กীরติ บุญเจือ. 2541. **ศาสนาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- กอรปยง หนูสันโดด. 2546. **บทบาทของวัดพุทธศาสนานิกายมหายาน ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. **ร.ศ 120. ความเห็นเรื่องสร้างทางรถไฟในราชอาณาจักร 20 ตุลาคม .**
ร.5 ยช.51/24
- กรมราชโลหะกิจ. 2513. **ติบुक.พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช**
- โคจิ โนสุ. 2539 **บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา.**
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยทักษิณ
- วิลเลียม สกินเนอร์. 2529 **สังคมจีนในประเทศไทย ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์** แปลโดย
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. 2534. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพฯ ฯ :
องค์การค้ำของคุรุสภา.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. **ศึกษาความเชื่อของศาสนาเต๋าและขงจื้อในประเทศไทย : กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม**. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ม.ป.ป.
- เฉลิมรัฐ ขนอม. 2544. **ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.**
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชลอ บุญช่วย. 2532. **ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พนิดา พุ่มเอี่ยม. 2533. **ประเพณีไหว้พระจันทร์ของชาวไทยเชื้อสายจีน อำเภอหาดใหญ่**.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระครูสมุห์เย็นเที่ยง. 2531. **พระพุทธศาสนามหายาน**. กรุงเทพฯ ฯ : ธนาคารกรุงเทพ .
- พระธรรมปิฎก. 2540. **พุทธศาสนาในเอเชีย**. กรุงเทพฯ ฯ : ธรรมสภา.
- พระยาอนุমানราชชน. 2540. **ลัทธิของเพื่อน**. เสฐียรโกเศศ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์พิราบ.
- พระยาอนุমানราชชน. 2515. **วัฒนธรรมเบื้องต้น**. เสฐียรโกเศศ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

- พลกุล อังกินันท์. 2514. **บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ปัญญา เทพสิงห์. 2542. **รูปแบบศาลเจ้าและวัดจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่**. ภาควิชาสารัตถศึกษา : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กวาดล ทรงประเสริฐ. 2535. **ทุนสังคมต่อการผูกขาดตลาดยางพาราและดีบุกไทย**. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มลิวรรณ รัชวังศ์. 2543. **กำเนิดและการขยายตัวทางการค้าของเมืองหาดใหญ่ พ.ศ 2458-2484**. เอกสารการประชุมการสัมมนาเรื่อง The first Inter-Dialogue Conference on Southern Thailand.13-15 มิถุนายน 2543. ปัตตานี.
- ประเทือง ดลกิจและสวิต เสนาะกุล. 2525. **การส่งเสริมและการพัฒนาสวนยาง หาดใหญ่**. ศูนย์วิจัยการยาง หาดใหญ่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2532. **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ - ไทย**. กรุงเทพฯ ฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล.2540. **การรวมกลุ่มของชาวจีนสยาม**. วารสารศิลปวัฒนธรรม.18.4 (กุมภาพันธ์) 104-107.
- ทวีวัฒน์ บุนนทริกวัดน์. 2531. **วิถีแห่งมหายาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์สุภาพ.
- สมาคมสังคมศาสตร์. 2543 **สถานภาพและทิศทางการวิจัยเกี่ยวกับพลวัตการปรับตัวของสังคมไทย : ภาคใต้**. ศุภิมา นฤมล วงศ์สุภาพ และยุทธนันท์ ขวัญทองแย้ม บรรณาธิการ. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์.2544. **โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ส.ก.ว.).
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์และคณะ.2544. **เงินทักษิณและพลัง**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2528. **ดร.สุชาติ รัตนปราการกับความเป็นผู้คงแก่เรียน**. ใน อนุสรณ์ สุชาติ รัตนปราการ. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- สัน ประภากุล. 2637. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวหาดใหญ่**. คณะรัฐศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์. ม.ป.ท
- สำนักงานศึกษาธิการ. **การศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. หาดใหญ่ : 2534

- สมบูรณ์ สุขสำราญ.2530. ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีนในเขตทรงวาด
และสำเพ็ง. ป.ท.มปป
- สมพงษ์ สุทธิส. 2535. ความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ศึกษา
จากจิตรกรรมฝาผนังศาสนสถานจีน.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต:
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมปอง ยอดมณี.2532. คตินิยมการก่อสร้างที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมจีนในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สืบแสง พรหมบุญ.2523. ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับไทย ค.ศ. 1282- 1853.
กรุงเทพฯ ฯ : คลังวิทยา.
- สมภาร พรหมทา. 2540. พุทธศาสนamahayanานิยายหลัก. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงบ ส่งเมือง.2523. การพัฒนาหัวเมืองสงขลาในสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
(พ.ศ. 2310-2444). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สงบ ส่งเมือง และ ถักขมิ จิระนคร. 2529. หาดใหญ่ อำเภอ ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. เล่ม
10. หน้า 4071-4073.
- อารีรัตน์ แซ่คง. 2539. ประเพณีตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอ
หาดใหญ่ จังหวัด สงขลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต :
มหาวิทยาลัยทักษิณ. อัจฉรา วงศ์วัฒนา . 2004. กระบวนทัศน์การวิจัย และแนวทางการเขียน
โครงการวิจัยให้ได้รับทุน. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การเขียนงานวิจัย. ภาควิชาสารัตถศึกษา: คณะศิลปศาสตร์.24-25
กรกฎาคม 2547.หาดแก้วรีสอร์ท.จังหวัดสงขลา.
- Basham, A L. 1981. **The evolution of the concept of the Bodhisattva.**
In the Bodhisattva doctrine in Buddhism. edited by Leslie
Laurier S. Kawamura. Waterloo: University Press.
- Hopfe, Lewis M. 1983. **Religions of the World.** London: Macmillan.
- Jeromy, Ch'en. and Nicholas Tarling.1970. **Studies in the social history of China
and South-East Asia.** Cambridge:Cambridge University press.
- Lancaster, Lewis R. 1975. **The rise of the Mahayana. In Buddhism: A modern
perspective.** Edited by Charles S. Prebish. Delhi: Sri Satguru

Press.

Nagao, Gadjin M. 1992. **Madhyamika and Yagacara: A study of Mahayana philosophies.** Delhi: Sri Satguru Press.

Nariman, J.K. 1992. **Literary history of Sanskrit Buddhism.**
Delhi : Motilal Danarsidas press.

Needham, Joseph.1978. **Studies in the social history of China and South-East Asia,**
Cambridge: Cambridge University Press.

Savepally. Radhakrishna and Moore , Charles A. 1951. **A source book in Indian Philosophy.** Princeton : New York University Press.

Suzuki, Daisetz Teitaro. 1963. **Outlines of Mahayana Buddhism.** New York: Schochen.

Santideva. 1007. **A guide to the Bodhisattva way of life (Bodhicarayata).**
translated by Vesna A.Wallace and B. Allan Wallace. New York:
Snow Lion.

Sujit, Wongtes. 2000. **The Thai people and culture.** Bangkok: Paper House.

Prebish, Charles S. 1995. **Buddhism: A modern perspective.** Delhi: Sri Satgyru Press.

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

Brooks, Thorn. 2004. **Who am I without you? The reconciliation of self with society in Hegelian and Mahayana Buddhist thought.**
Quodibet Journal: 4(1):1-13.SearchYahoo ,
www.quodlibet.net/brooks-self.shtml - 62k

Boucher D, 2004. **Gandhari and the early Chinese Buddhist translations reconsidered: The case of the Saddharpundariksutra.**
Journal of American Oriental Society 118(4):471-606.Search
Wilson.[http: wilson.txt.hwwilson.com/pdfhtm02099/209u/4F9](http://wilson.txt.hwwilson.com/pdfhtm02099/209u/4F9)

- Chappell, David W.2004. **Searching for Mahayana social ethics**. [online] Hawaii:
University Of Hawaii at manoa, [cited 4 September 2004]. Search
: www.fsu.edu/~religion/jre/arc/24-2/8.html
- Dictionary. 2004. **Dictionary of critical sociology**. Search yahoo. <http://yahoo.com>
- Encyclopedia.2004. **Mahayana Buddhism**. [online]. [cited 12 August 2547] Search
: www.Docid=1G1:19175842%26refid=70.seachhighbeam.www.com/library/doc0.asp?
- Encyclopedia.2004. **Mahayana Buddhism**. [online]. [cited 12 August 2547] Search
: [www cid=1G1:19175842%26refid= ink_puballmags](http://www.cid=1G1:19175842%26refid=ink_puballmags)
- Galtung, Johan.2004. **Religions hard and soft**. Cross current: 47(43):7-50. Search
Wilson.Lewis, Todd T.2004.**Religious belief in a Buddhist
merchant community, Nepal**. Asian Folklore Studies:55 (20):237-
270 Seach Highbeam. www.com/library/doc0.asp?
- Maclean, Michael A.2004.**Transcendence and the moral self: Identity
intergration,religion.and moral life**. Journal for the Scientific
Study of Religion : 43(3):429-37. Search Wilson.
[http:// wilson.txt.hwwilson.com/pdfhtm/02608/q6yu5/ff6](http://wilson.txt.hwwilson.com/pdfhtm/02608/q6yu5/ff6)
- Oldmeadow, Harry.19 97. **Delivering the last blade grass: Aspects of the Bodhisatta
ideal in the Mahayana**.Asian Philosophy7 (November 1977):181-
94. Search Wilson [http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/jumpstart.
jhtml?sid=HWW.HUM&pid=%3Can%4E199](http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/jumpstart.jhtml?sid=HWW.HUM&pid=%3Can%4E199)
- Puntariguivat, Tavivat.1998.**Toward a Buddhist social ethics: The case of Thailand**.
Cross Current 48(3):347-65.Search Wilson.
<http://wilson.txt.hwwilson.com/pdfhtml/03652/phyob/XFY.htm>.
- Siu, Lok.2002. **Cultural citizenship of diasporic Chinese in Panama**. Amerasia

Journal:28(2):181-202. Search Wison.<http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/jumpstart.jhtml?sid=HWW:HUM&pid>

Sungtaek, Cho. 2004. Selflessness: Toward a Buddhist vision of social Justice
[online].New York: State University of New York at Stony
Brook, [cited 2 September 2004]. Search Yahoo :
www.polylog.org/them/2/fcs4-en.htm - 106

Smith, Mark K. 2002. **Community**. [cited 2 September 2004].Search Yahoo. <http://yahoo.com>

ข้อมูลสัมภาษณ์

พระมหาพล ฐิตโก วัดถาวรรวราม วันที่ 28 กรกฎาคม 2547
พระจิกจ๊กตง วัดถาวรรวราม วันที่ 29 กรกฎาคม 2547
คุณ ตัดดาวรรณ ยังสมบุรณ์ วัดกวนอิมกัวซ้ออัม วันที่ 10 สิงหาคม 2547

11. ระเบียบวิธีการวิจัย

แบบการวิจัย (Research Design)

วิจัยเชิงคุณภาพ

1. วิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทางด้านศาสนาและปรัชญา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
สังคมวิทยาและวัฒนธรรม
2. วิจัยภาคสนาม (Fieldwork Research)
 - 2.1 สัมภาษณ์เจาะลึก (Depth Interview) สัมภาษณ์โดยมีโครงสร้าง บันทึก ตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีอุปนัยและนิรนัย (Inductive & Deductive Reasoning)
 - 2.2 สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
 - 2.3 สังเกตพฤติกรรม (Behavioural Observation) ของผู้เข้าร่วมศาสนพิธี ถ่ายภาพ
 - 2.4 เก็บประวัติศาสนสถาน กงสี บุรพาจารย์ ชุมชนรอบวัด คนสำคัญที่ให้ข้อมูลงานวิจัย
 - 2.5 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ (Data Analysis)อภิปรายผลเชิงพรรณนา (Narrative Description)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เลือกอย่างเฉพาะเจาะจง และกลุ่มที่สุ่มเลือกไม่เฉพาะเจาะจง เลือกจากผู้สมัครใจ มีวุฒิภาวะ เลือกจากกลุ่มที่เข้าร่วมศาสนพิธี

กลุ่มที่เฉพาะเจาะจง

1. กลุ่มนักบวช สัมภาษณ์ภิกษุ ภิกษุณี ของวัดจีนและวัดอนันนิทาย นครหาดใหญ่ ปีนังและอิโปร์ มาเลเซีย (วัดจีน บางวัดมีสาขาที่ประเทศมาเลเซีย)
 - 1.2. กลุ่มผู้ดูแลมูลนิธิ สมาคม ศาลเจ้าและโรงเรียน
 - 1.3. กลุ่มเจ้าของร้านอาหารเจและร้านสังฆภัณฑ์

กลุ่มที่ไม่เฉพาะเจาะจง

2. สัมภาษณ์ประชาชนชาวไทยเชื้อสายจีน ในชุมชน
 - 2.1 กลุ่มแรกชาวไทยเชื้อสายจีน ที่อาศัยรอบวัดจีนและอนันนิทาย นครหาดใหญ่ นครหาดใหญ่ บุคคลทั่วไปที่ให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่องานวิจัย
 - 2.2 กลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมศาสนพิธี ของวัดจีนและอนันนิทาย แบ่งกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ อายุ ดังนี้
 - กลุ่มที่ 1 อายุระหว่าง 18ปี – 35 ปี
 - กลุ่มที่ 2 อายุระหว่าง 35ปี – 60 ปี
 - กลุ่มที่ 3 อายุระหว่าง 60ปี ขึ้นไป

จำนวนประชากรแต่ละกลุ่มที่ใช้สัมภาษณ์ จะสัมภาษณ์จนได้ข้อมูลเต็มตัวไม่กำหนดจำนวน สุ่มเลือกจากผู้สมัครใจ และมีวุฒิภาวะ

โครงร่างแบบสอบถาม

คำถามเป็นแบบปลายเปิด ใช้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาจุดเชื่อมมนทัศน์ของคนในชุมชนกับศาสนสถานจีน ในลักษณะของความสัมพันธ์แบบสนองกลับ ตรวจสอบความถูกต้องได้ สะท้อนอิทธิพลศาสนาพุทธมหายานต่อพฤติกรรมทางศีลธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน นครหาดใหญ่/การแก้ปัญหา/ความเข้มแข็งในกลุ่มจีน/ ความสัมพันธ์ของศาสนพิธีต่ออัตลักษณ์จีน

คำถามหลัก	คำถามย่อย
1. กิจกรรมหรือพิธีกรรมที่จัดขึ้น / ในรอบปีของแต่ ละศาสนสถาน ได้แก่ วัด ศาลเจ้า สมาคม	<ul style="list-style-type: none"> - มีกิจกรรมอะไรบ้าง - ลักษณะของกิจกรรม เป็นอย่างไร - มีวัตถุประสงค์อย่างไร - เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ขึ้นใหม่หรือตามประเพณี - กิจกรรมร่วมกับวัดฝ่ายเถรวาทหรือศาสนาอื่น หรือไม่/อย่างไร - มีกิจกรรม/พิธีกรรมร่วมกันหรือไม่ ระหว่างศาสนสถาน ทั้งฝ่ายจีนด้วยกันและวัดไทย - มีคนตรีในพิธีกรรมหรือไม่/อย่างไร - การตอบสนองของบุคคล/ชุมชนต่อศาสนพิธี
2. ศาสนพิธีที่สำคัญที่สุดคือพิธีอะไร	<ul style="list-style-type: none"> - สำคัญอย่างไร - ลักษณะร่วมของพิธีกรรม - ผลสำเร็จในพิธีกรรม/
3. ทักษะคติ (นักบวชต่อประชาชน ประชาชนต่อนักบวช ประชาชนต่อแนวคิดทางศาสนา)	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนหรือชุมชนต่อศาสนา - ความเชื่อทางศาสนา - ทักษะคติเกี่ยวกับคนตรีกับศาสนา - ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนพิธี - ทักษะคติและค่านิยมในการทำสาธารณกุศลของคนวัยต่าง ๆ (แยกตามกลุ่มตัวอย่าง) - ความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของศาสนาต่อความเข้มแข็งของชุมชน
4. การร่วมทำกิจกรรมกับวัดฝ่ายมหายาน	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มคนที่มีบทบาทต่อศาสนพิธี - ผู้เข้าร่วมศาสนพิธี
5. การพึ่งพาทางจิตใจ	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับศาสนา (ชุมชนกับศาสนา, คนกับศาสนา) - เผยแผ่คำสอนของศาสนสถานจีน - คน/ชุมชนพึ่งพาศาสนาหรือไม่ อย่างไร - บทสวดมนต์กับชีวิต
6. ความเชื่อต่าง ๆ ในพุทธศาสนา มหายาน	<ul style="list-style-type: none"> - ความเชื่อมีผลอย่างไรต่อชีวิต - ความเชื่อกับพิธีกรรม

	- บุคคล/ชุมชนยึดถืออะไร
7. อิทธิพลของศาสนากับชีวิต	- หลักธรรมกับชาวไทยเชื้อสายจีน - ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในพุทธศาสนา มหายานกับศาสนาอื่น
8. การเผยแพร่ศาสนาและวัฒนธรรม	- เผยแพร่อย่างไร เช่น สอนศาสนาวันอาทิตย์ - เผยแพร่ผ่านวัฒนธรรม เช่น ภาษา ดนตรี ศิลปะ
9. เศรษฐกิจ	- แหล่งที่มาของรายได้ของศาสนสถานจีน นคร หาดใหญ่
10. บทบาทระหว่างศาสนากับบุคคล/ชุมชน	- ความผูกพันระหว่างวัด บุคคลและ ชุมชน

12. ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่ทางภูมิศาสตร์

1. ศาสนสถาน หมายถึง วัดจีน ศาลเจ้า โรงเจ นครหาดใหญ่ วัดที่เป็นพื้นที่ภาคสนาม คือ วัดถาวราราม วัดฉือฉาง วัดรัศมีรุ่งโรจน์ วัดเหลียนฮัวเก้อ วัดกวนอิมกิ้วซื่ออัม ศาลเจ้าโรงเจ ในเขตเทศบาล นครหาดใหญ่
2. กงสีสมัยใหม่ ในรูปของมูลนิธิ สมาคมจีน ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่
3. ชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนรอบวัดจีนและอนัมนิกาย เขตเทศบาล นครหาดใหญ่
4. วัดจีนและอนัมนิกาย ในกรุงเทพและต่างจังหวัด รวมทั้งวัดจีนในปีนังและอีโปรี มาเลเซีย

13. ระยะเวลาที่ทำการวิจัยและสถานที่เก็บข้อมูล

งานวิจัยต่อเนื่อง มีระยะเวลาที่ทำการวิจัย 2 ปี

ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย ปีที่ 1

หัวข้อ/เดือน	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	←————→											
เก็บข้อมูลภาคสนาม	←————→											
รวบรวมและทำการวิเคราะห์ในเบื้องต้น	←————→											
สรุปผลในเบื้องต้น	←————→											

ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย ปีที่ 2

หัวข้อ/เดือน	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	←————→											
เก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม	←————→											
รวบรวม ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมและสรุปผล										←————→		
เขียนรายงานการวิจัย										←————→		
จัดทำรูปเล่มเพื่อเผยแพร่												↔

14. สถานที่เก็บข้อมูล

1. ศาสนสถาน สมาคมและมูลนิธิจีน ในเขตเทศบาล นครหาดใหญ่
2. วัดพุทธศาสนาหายาน ในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ที่เป็นสาขาเดียวกันกับวัดจีน ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่
3. ชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน นครหาดใหญ่
บริเวณวัดจีน 4 วัด อนัมมิกาย 1 วัดและสาขาของวัด ถนนธรรมานุญูวิถี รวมทั้งหมด 5 วัด

15. แผนการถ่ายทอดผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

เผยแพร่ โดยนำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย ในการประชุมทางวิชาการนานาชาติ
ในประเทศ และตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง ปิรามิดแห่งศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์และชุมชน: ความผูกพันระหว่าง พุทธศาสนามหายาน กับชาวไทยเชื้อสายจีน ในนครหาดใหญ่ มีวัตถุประสงค์ของ งานวิจัย 4 ประเด็น คือ 1. ค้นหาว่าพุทธศาสนามหายานสายไหนที่เผยแผ่อยู่ในนครหาดใหญ่ 2. สืบค้นที่มาของพุทธศาสนา มหายาน นครหาดใหญ่ ด้วยการรวบรวมประวัติวัด และบูรพาจารย์ เจ้าอาวาสวัดจีน และอนัมนิกาย ใน นครหาดใหญ่ 3. ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์ และชุมชน โดยศึกษาจาก ชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน บริเวณรอบวัดจีนและวัดอนัมนิกาย นครหาดใหญ่ 4. ศึกษาว่าพุทธศาสนา มหายานนครหาดใหญ่ปรับตัวอย่างไร ให้ทันกระแสความเปลี่ยนแปลง เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนา

ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีผสมผสาน (Mixed- Method) มีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทางด้านปรัชญา ศาสนา ประวัติศาสตร์ของชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และพระสูตรในพุทธศาสนามหายานและงานเขียนที่อธิบายพระสูตร งานวิจัย ภาคสนาม (Field Research) ใช้พื้นที่วัดจีน 4 วัด วัดอนัมนิกาย 1 วัด สำรวจวัดที่เกี่ยวข้องกับวัดพุทธ ศาสนา มหายาน สายจีน สายที่มาจากมาเลเซีย ในพื้นที่ของรัฐปีนังและเมืองอิโปร์ หาข้อมูลวัดจีนและ อนัมนิกายแห่งประเทศไทยในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด สร้างแบบสอบถามถึง โครงสร้าง 4ชุด เพื่อหา ความสัมพันธ์ของศาสนสถานกับบุคคลหรือชุมชน ค้นหาทัศนคติ ความผูกพันของบุคคลกับศาสนา หลักธรรม พิธีกรรม คนตรีในศาสนพิธี ธุรกิจทางศาสนา ความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชน บทบาทคน หนุ่มสาวต่อศาสนา ทัศนคติของคนในชุมชนรอบวัดจีน สัมภาษณ์เจ้าของร้านสังฆภัณฑ์และร้านอาหาร เจ สังกัดอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม ในการประกอบศาสนพิธีของวัด ต่างๆ มีการทำแผนที่(Mapping) ภาพถ่าย (Photograph) สัมภาษณ์ (Interview) ทั้งที่เป็นการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Dept Interview)

กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ มีทั้งที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงและไม่เจาะจง กลุ่มที่ได้จาก การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มเจ้าอาวาสวัดจีนและอนัมนิกาย นครหาดใหญ่ เจ้าอาวาสวัดจีนและอนัมนิกายในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด เจ้าอาวาสวัดจีน สายมาเลเซีย ที่อยู่ในสายธรรมเดียวกันในมาเลเซีย ภิกษุณี แม่ชี ผู้ปกครอง โรงเจ คนดูแลศาล เจ้าหน้าทีสมาคม มูลนิธิจีน อาจารย์มหาวิทยาลัย เจ้าของกิจการร้านสังฆภัณฑ์และร้านอาหารเจ ผู้รู้สายวิชาการและคนสำคัญในชุมชน กลุ่มที่ได้จากการ เลือกแบบไม่เจาะจง แต่สมัครใจและมีวุฒิภาวะ ได้แก่ผู้เข้าร่วมศาสนพิธี และคนในชุมชนพื้นที่ที่ศึกษา มีการใช้แบบสอบถามถึง โครงสร้าง

เบื้องต้นผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปรัชญา (Philosophical Method) ร่วมในการหาข้อมูลปรากฏว่า ข้อมูลเชิงปรัชญาและศาสนาจากพื้นที่ศึกษาพบน้อยมาก ไม่เพียงพอที่จะให้นำมาศึกษาได้ จึงหันมาใช้แนวทางการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Anthropology) ในวิธีการทำงานภาคสนาม ประมวลผลข้อมูล ใช้วิธีดำเนินเหตุผลแบบอุปนัยและนิรนัย (Deductive & Inductive Reasoning) รายงานผลการวิจัยโดยวิธีวิเคราะห์เชิงวาทกรรม (Discourse Analysis) และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Narration) เพื่อหาคำตอบของวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ประเด็น

ประเด็นแรก พบว่า คำสอนพุทธศาสนาในในพื้นที่ศึกษา เป็นแบบนิกายสุขาวดี (จิ่งจวง) และมีส่วนที่เป็นฉานนิกายอยู่บ้าง พิจารณาได้จากโคลกที่ติดภายในวัดต่างๆ อย่างไรก็ดี เนื่องจากอดีตเจ้าอาวาสแต่ละรูปของทุกวัดต่างก็ศึกษาพระพุทธศาสนาไปตามความสนใจของแต่ละท่านทำให้ไม่อาจจะบรูสาได้ แต่ที่ทราบชัดเจนคือ ไฮเหยียนฟาซือ อดีตเจ้าอาวาสวัดเหลียนฮัวเก๋อนั้น ท่านฝึกปฏิบัติในสายฉาน ซึ่งมุ่งตรงที่สภาวะจิต ส่วนปรมาจารย์เว่ยหล่างเป็นที่เคารพของเจ้าอาวาสวัดเหลียนฮัวเก๋อทุกรูป องค์พจนกร โกลล เจ้าอาวาสวัดถาวรารามรูปปัจจุบันนั้น แม้จะได้เคยไปศึกษาวัชรญาณที่ธิเบต แต่ท่านไม่ได้ถ่ายทอด วัชรญาณสายธิเบต พระสูตรที่วัดถาวรารามสอนนั้นมี 2 พระสูตร คือ พระสูตรกษิติครรภ์ และวัชรปารมิตาสูต และได้พบว่าเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันของวัดฉือฉาง และของวัดถาวราราม มีความเชี่ยวชาญทางด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิญญานและความตาย อีกด้วย

ประเด็นที่ 2 ประวัติวัดและบูรพาจารย์ รวมทั้งเส้นทางการเผยแพร่ศาสนา พบ วัดถาวราราม มีเจ้าอาวาส 8 รูป วัดเหลียนฮัวเก๋อ มีเจ้าอาวาสทั้งสิ้น 6 วัดศรีมีรุ่งโรจน์ เจ้าอาวาส 2 รูป วัดกวนอิมกิ้วซ้ออัม มีเจ้าอาวาส 2 รูป วัดฉือฉาง มีเจ้าอาวาส 3 รูป ประวัติบูรพาจารย์ เจ้าอาวาสวัดฉินและอนัมนิกาย รายละเอียดปรากฏในบทที่ 4 สิ่งที่ไม่ทราบ คือ คำสอนของอดีตเจ้าอาวาสแต่ละรูป ไม่พบข้อมูล เส้นทางการเผยแพร่พุทธศาสนาในล้านครหาดีใหญ่ มาจาก 3 เส้นทางการเผยแผ่ศาสนาจากคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย และจากคณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย สายแรกมาจากปีนังและอิโปร์ มาเลเซีย เป็นวัดในสายธรรมเดียวกันกับที่มีในหาดใหญ่เช่น วัดเหลียนฮัวเก๋อ วัดกวนอิมกิ้วซ้ออัม วัดศรีมีรุ่งโรจน์ สองวัดแรกเข้ามาหาดใหญ่ย้อนหลังไป 91 ปี ส่วนวัดภิกษุณีศรีมีรุ่งโรจน์ นั้นย้อนหลังไปได้มากกว่า 70 ปี อีกสายมาจากคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย เริ่มโดยพระสงฆ์จีนจำพรรษาในศาลเจ้า ภายหลัง เข้ามาอยู่ในคณะสงฆ์จีนแห่งประเทศไทย นับย้อนหลังไปได้ 82 ปี ปรับปรุงศาลเจ้ามาเป็นวัดชื่อว่าวัดฉือฉาง สายสุดท้ายเป็นสายอนัมนิกาย ตั้งเป็นสำนักสงฆ์ก่อน ภายหลังพัฒนาเป็นวัด ชื่อว่าวัดถาวราราม สังกัดคณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย นับเวลาย้อนหลังได้มากกว่า 50 ปี

น่าสนใจว่า พบวัดมหายานบริสุทธิ์ (Pure Mahayana Buddhism) วัดเดียวคือวัดศรีรุ่งโรจน์ ไม่ตั้งรูปเคารพของเทพเจ้า

ประเด็นที่ 3 ความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่าง ศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์ และชุมชน คำตอบประเด็นนี้ตอบได้ 3 แนวทาง คือ 1. พบความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับบุคคลและชุมชน ในกรณี รายละเอียดอยู่ในบทที่ 6 2. ศาสนสถานและอาคารสมาคมจีน นครหาดใหญ่ สร้างแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจีน วัดเวียงต๋ามสร้างแบบเวียงต๋ามผสมจีน ค่าก่อสร้างได้จากกระดุมเงิน ชุมชนรอบวัดจีน ยังให้ความสำคัญกับวัด แรงสนับสนุนมาจากบุคคล อาจอยู่หรือไม่อยู่ในชุมชน พบชุมชนในความหมายของกลุ่มที่สนใจบางสิ่งร่วมกัน เป็นครอบครัวเดียวกัน คนในชุมชนรอบวัด มีทัศนคติทั้งเชิงบวกและลบ ทัศนคติเชิงบวกมีมากกว่า ต้องการให้วัดจัดกิจกรรมที่ทันสมัย แนวทางที่ 3 พบว่า ไม่ใช่ศาสนาพุทธมหายานที่มีอิทธิพล ก่อให้เกิดสามัคคีธรรม ของชาวไทยเชื้อสายจีน นครหาดใหญ่ แต่เป็นศาสนาแบบจีน (Chinese Religion) คำสี่คำ (Four Words) ศาสนา (Religion or Chinese Religion) อำนาจ (Power) ชุมชน (Community) ต่างเป็นเอกลักษณ์ ส่งเสริมกันและกัน รากฐาน (Root) ที่ทำให้สี่ตัวการทำงานประสานกันคือ คุณธรรม ในบริบทของหาดใหญ่ ศาสนาแบบจีน (Chinese Religion) และความเชื่อดั้งเดิมของจีน คือคำตอบของประเด็นนี้

ประเด็นที่ 4 พุทธศาสนามหายานปรับตัวอย่างไร ในท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลง ประเด็นนี้ คณะสงฆ์อัมมิกาย ใช้การศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อน ผลิตนักวิชาการสายนี้ ตั้งมหาวิทยาลัย บวชสามเณรคู่อ้อน สอนสมาธิ บรรยายธรรมะ วัดอื่นใช้ศาสนพิธี รักษาพิธีกรรม ช่วยงานสังคมสงเคราะห์ ทำให้มีศาสนาไม่หายไปจากสังคม พบว่าคนหนุ่มสาว ยังสืบทอดศาสนา เทศกาลกินเจทั้งกระจาด หนุ่มสาวมาร่วมพิธีมาก ความเข้มแข็งของกลุ่มสร้างอำนาจต่อรอง นำไปสู่สันติภาพได้ การพัฒนานครหาดใหญ่ มีพลังเงินโพนทะเลในอดีตเป็นกำลังสำคัญ เป็นหน้าที่ของลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีน ที่จะรักษาสิ่งที่บรรพชนสร้าง ทำประโยชน์แก่สังคมต่อไป

สรุปผลการวิจัย ศาสนาแบบจีน (Chinese Religion) และความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน (Chinese Tradition) คือ ความผูกพันของชาวไทยเชื้อสายจีน นครหาดใหญ่ นำไปสู่การอนุรักษ์อัตลักษณ์จีน และรักษาชุมชนให้เข้มแข็งได้

Abstract

The research entitle, “Pyramid of religion, Power, Identity, and Community: the Interrelation between Mahayana Buddhism and the Thais Chinese People in Hadyai City ” has 4 main purposes of the studies which are as follows: 1) to find out which sect of Mahayana Buddhism is the teachings in Hadyai city, 2) to trace back to the root of Mahayana Buddhism in the city by studying the history of temples and life stories of the late and present Lord abbots of 4 Chinese temples and one Anamnikaya temple (Vietnamese sect of Thailand), 3) to investigate the interrelation between religion, power, identity, and community focusing on the Chinese communities surrounding the temples, 4) to find out how Mahayana Buddhism in this city adjusting itself (or its teachings) in the face of changes in order to preserve Buddhist religion.

Mixed-methods were used to receive appropriate answers. Documentary research was used to understand the background in philosophy, religion, and history of Overseas Chinese in South East Asia, Mahayana Buddhist Sutras and commentary. Field research was used to get first hand information in areas surrounding the 4 Chinese temples and the Anamnikaya temple in the Hadyai municipality. Survey research was also made to investigate the root of the Chinese temples in Hadyai city believed to have connection with the temples of the same dhamma sect in Penang and Ipor, Malaysia. Study tours were made to several Chinese temples and Anamnikaya temples in Bangkok as well as those in other provinces of Thailand contributed a lot of information and understanding. Furthermore, 4 types of semi-structure questionnaires were designed and used in interviews. Observation techniques with and without participation, mapping, photographing, interviewing with questionnaires and deep interviewing were performed. Group study methods were conducted with specific group of samples and non-specific group of samples.

The samples of specific group chosen for interview were from key persons such as abbots of the Chinese and Anamnikaya temples in Hadyai and other cities including Bangkok. Buddhist nuns, scholars, officials of Mahapanya Viddyalai and Thawarnvararam Dhamma School, vegetarian restaurants owners, and owners of religious materials shops, Chinese shrines care takers and Chinese Associations’ officials were also selected. The non-specific samples for interview were selected from willing and mature persons who joined religious functions as well as other people in related communities. Semi-structured questionnaires were used with this group. To help make this research a well-rounded one I borrowed the style and approach of Cultural Anthropological methods in conducting field research. Deductive and Inductive reasoning were used to analyze data. Discourse analysis and descriptive narration were the written style of this research report and answering the objectives of the research work.

The result of the studies answered the 4 questions as follows:

1) The Chinese and Anamnikaya temples in Hadyai City, considered from the poems attached to the walls and the pillars of their temples, had been the teachings in the Pure Land sect with some grain of Chan sect. The late abbots of each temple studied Buddhism in their own specific emphases making it difficult to conclude what were their common teachings. However, it was found that Hiyian Fazi, a former Abbot of

Lianhuaogau temple, followed the Chan sect in his practice. And every Abbots of the temple had high respect for the famous Chan master, “Wei Lang.” Ongpojanakorn, an abbot of Thawornvararam temple, was interested in Vajarayana sect. He went to study in Tibet for a period of time but did not teach what he learned to anyone. However, Kristigarbha Sutras and Vajarayana Sutras were found to be preached in Thawornvararam temple. The present abbots of Churchang temple and Thawornvararam temple were famous for performing religious ceremonies connected to spirit and the death. The answer in detail is in Chapter 4.

2) Mahayana Buddhism in the Hadyai city could be traced back to three roots. The first root came from Penang and Ipoh in Malaysia. Three temples with the same lineage of dhamma sect from Malaysia were Lianhuaogau temple, KwanimgewZiaum temple, and Rusmerongrode temple. The first two temples started spreading Mahayana teachings in the city 91 years ago and the last one was about 70 years ago. The second root came from the Chinese sect of Thailand in Bangkok, started 82 year ago. And the third root came from the Anamnikaya sect of Thailand, started more than 50 years ago. The names and life stories of the late Abbots of each temple could be found in chapter 4. Interestingly, Rusmerongrode temple was the only temple among Mahayana temples within the city which had a belief in pure Mahayana Buddhism.

3) The answer to the third question of this research was divided into three respects. 1. There were various kinds of interrelation found among the four basic elements of unity, i.e. religion, power, identity, and community, in Hadyai city. This was the result of the analysis of information collected from interviewing people in the studied areas, data analysis from the semi questionnaires, and dept interview with the key persons. Detailed answers could be found in chapter 5 of this study. 2. The interrelation could also be seen from the buildings related to Chinese religion in Hadyai city. These buildings were built in local style of Chinese architecture. Anamnikaya buildings in the city were also built in the integration styles of Vietnamese and Chinese architectures. These basic construction and renovation projects were eagerly supported by the community through fund raisings. Religious ceremonies held by the temples were well-attended by the Thai and Thai-Chinese people in surrounding areas. They formed a strong community fully conscious of their common interest, especially in religious matters. Their attitudes towards the Chinese temples and Anamnikaya temple, after careful evaluation, were found to be more positive than negative. However, people asked for more of modern activities and application of religious beliefs. 3. The strength of the Thai-Chinese community in Hadyai City was built in the context of Chinese beliefs and tradition intermingled with Mahayana Buddhism. The ‘religion’ in our four key words, therefore, was not the Mahayana Buddhism, but in fact the Chinese religion. Each of the four elements, i.e. religion, power, identity, and community, was important in itself. But together they formed a collective whole, being supportive to each other. The root cause of the interrelation was the collective virtues shared among the Thai-Chinese people in the Hadyai City. Thus, Chinese religion and chinese tradition had a more basic role in this interrelationship.

4) How Mahayana Buddhism adjusted itself in the face of changes in order to preserve Buddhist religion? It was found that Mahayana Buddhism had done well through giving education to the community. For example, Thawornvararam temple

started Mahapanya Vidyalai and Dharma school for monks and novices to have an education in Buddhism. These institutions also produced scholars in this field. Besides, meditation classes and dharma lectures were also given to members of the community. While the Chinese temples kept performing regular religious ceremonies and social welfare activities. These could prevent religious dimension from disappearing from the society. Younger members of the community were found to help keep the religion alive. They eagerly joined in religious ceremonies, especially the hungry ghost festival. In addition, the strength of Overseas Chinese people in the past was very important in the development of the Hadyai city. And it had been proving that group unity had strong power for negotiation and it could pave the way for peace among other ethnic groups. Therefore, descendants of the Overseas Chinese had duty to maintain whatever their ancestors had left for them to the benefit of society as a whole.

To conclude, Chinese religion combined with Chinese tradition had contributed deeply in the interrelation among the Thai-Chinese people in Hadyai City. Chinese religion would also have an inevitable role in the preservation of Chinese identities and promoting the strength of community.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	A1-A2
เค้าโครงงานวิจัยเรื่อง ปิรามิดแห่งศาสนา อำนาจ อัตลักษณ์และชุมชน: ความผูกพัน ระหว่างพุทธศาสนา มหายานกับชาวไทยเชื้อสายจีน นครหาดใหญ่	B1-26
บทคัดย่อ	
ภาษาไทย	C1-C3
ภาษาอังกฤษ	D1-D3
สารบัญตาราง	E1-E2
สารบัญแผนผัง	F1
สารบัญภาพ	G1-7
บทที่ 1 อารัมภบท:ชาวจีนกับการเดินทางมานานาย	1- 13
เส้นทางและสาเหตุการอพยพของจีน โพ้นทะเล	13-26
เผชิญโชค อุปสรรค และการต่อสู้	26-44
ชาวจีนในสยาม	44-53
ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย	53-70
บทที่ 2 สร้างตน สร้างถิ่น	71- 94
ชุมชนชาวจีน นครหาดใหญ่	95-110
ศาสนากับการสร้างชุมชน	110-129
จอร์จทาวน์ อีโพร หรือสุโข่งปัตตานี: แม่แบบอัตลักษณ์จีน	130-139
ชุมชนจีน นครหาดใหญ่	
บทที่ 3 กงสี: ภาพสะท้อนอัตลักษณ์จีนในนครหาดใหญ่	140-143
กงสี: ความหมาย อำนาจ คุณธรรม มวลชนและการต่อรอง	143-183
อัตลักษณ์จีน : ศรัทธา ความเชื่อ ความหวังและพลังใจ	184-299
สายใยแห่งความผูกพัน: อำนาจ อัตลักษณ์และชุมชน	300-302

บทที่ 4	ปิรามิดแห่งศาสนา จากศาลเจ้ามาเป็นวัด	303- 318
	ชุมชนกับการพัฒนาวัดจีนและอนัมนิกาย	318-345
	เส้นทางพุทธศาสนamahayanสู่หาดใหญ่	345-400
	เผยแพร่ธรรมะ: ประวัติดิและบูรพาจารย์	401-588
	ศาสนพิธีของวัดจีนและอนัมนิกาย	
	ความผูกพันระหว่างศาสนพิธี ปัจเจกบุคคลและชุมชน	581-582
	ความผูกพันของชาวไทยเชื้อสายจีนกับศาสนาแบบจีน	582- 584
บทที่ 5	พุทธศาสนamahayanหรือศาสนาแบบจีน	586-623
บทที่ 6	สรุปผลการวิจัย	624-630

ภาคผนวก

แผนที่นครหาดใหญ่ ตารางแสดงศาสนสถานในหาดใหญ่	A
ภาพศาสนพิธีวัดจีนและอนัมนิกาย ในประเทศไทย	B
ภาพกิจกรรมของมูลนิธิ สมาคมและศาลเจ้า	C
แผนที่วัดและรูปภาพของวัดอนัมนิกายในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด	D
แผนที่วัดและรูปภาพของวัดในปิ่นนังและสิงคโปร์	E
ภาพวัดในศาสนาเต๋า	F
บรรณานุกรม	631-636

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่1: จำนวนและเปอร์เซ็นต์ชนชาติจีนในนานยาง	4
ตารางที่2: ถิ่นที่ใช้ภาษาจีน	14
ตารางที่3: ปริมาณข้าวที่พ่อค้าจีนนำกลับจีน	20
ตารางที่4: จำนวนประชากรจีนในนานยาง	29
ตารางที่5: จำนวนประชากรจีนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	30
ตารางที่6: ตัวเลขหญิงจีนและชายจีนในไทย เทียบอัตราส่วนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์	31
ตารางที่7: ประชากรสิงคโปร์ ปี ค.ศ.1854-1881	31
ตารางที่8: ตัวเลขหญิงจีนที่ถูกล่อลวงในกรุงเทพฯ	41
ตารางที่9: เงินบริจาคของจีนโพ้นทะเล	58
ตารางที่10: โรงเรียนจีนในไทยและมลายา	60
ตารางที่ 11: รายชื่อศาลเจ้า โรงเจ มูลนิธิ สมาคมจีน นครหาดใหญ่	186
ตารางที่12 : สมาคมไหหลำภาคใต้	200
ตารางที่13 : รายชื่อนายกสมาคมไหหลำ	200
ตารางที่ 14: ผู้บริหารสมาคมแต้จิ๋ว ปีนัง	208
ตารางที่ 15: นายกสมาคมฮากกา	213
ตารางที่ 16: นายกสมาคม ร่วมมิตรผ่ายโจว	230
ตารางที่ 17: นายกมุลนิธิสงเคราะห์คนชราอนาถา	238
ตารางที่ 18: นายกสมาคมมุลนิธิท่งเซียเซี่ยงต้ง	251
ตารางที่ 19 : กิจกรรมมุลนิธิ	235
ตารางที่ 20 : กิจกรรมตลอดปีวัดเหลียนฮัวเก้อ	105
ตารางที่ 21 : ตารางกิจกรรมวัดเซียงเหยียนซือ หรือหงเจียมซี	114
ตารางที่ 22 : ตารางเวลาการทำงานของเด็กกำพร้า	119
ตารางที่ 23 : ศาสนพิธีตลอดปีวัดฉือฉาง	134
ตารางที่ 24 : กิจกรรมของศาลเจ้าซาซำกั๊กอ้วง	134
ตารางที่ 25 : กิจกรรมของมุลนิธิ ไฉชิงเอี้ย	135
ตารางที่ 26 : ตารางศาสนพิธีตลอดปี วัดถาวราราม	135
ตารางที่ 27 : ศาสนพิธีวัดรัศมีรุ่งโรจน์	139

	หน้า
ตารางที่ 28: ตารางศาสนพิธีวัดกวนอิมกิ้วซื่ออัม	565
ตารางที่ 29: จำนวนร้อยละของผู้นับถือศาสนา	595
ตารางที่ 30: ศาสนสถานในกลุ่มตัวอย่างที่ไปวัดถาวราราม เหลียนฮัวเก้อ และอื่นๆ	599
ตารางที่ 31: ตารางแสดงจำนวนคนและชื่อบทสวดมนต์	604
ตารางที่ 32: รายชื่อศาสนสถานในกลุ่มตัวอย่างไปวันตรุษจีน ท่งเซียเซียงตั้ง ตาราง1/2	602
ตารางที่ 33: ศาสนสถานในกลุ่มตัวอย่างไป บรรพชาสามเณร วัดถาวราราม ตาราง1/2	603 /604
ตารางที่ 34: ศาสนสถานในกลุ่มตัวอย่างไป ชุมชนวัดกวนอิมกิ้วซื่ออัมและวัดรัศมีรุ่งโรจน์	604
ตารางที่ 35: ศาสนสถานในกลุ่มตัวอย่างไป ชุมชนวัดวัดเหลียนฮัวเก้อกับวัดรัศมีรุ่งโรจน์	605
ตารางที่ 36: ศาสนสถานในกลุ่มตัวอย่างไป วัดถาวราราม ถนนธรรมนุญวิถี	607
ตารางที่ 37: ศาสนสถานในกลุ่มตัวอย่างไป ชุมชนรอบวัดฉือฉางและวัดถาวราราม ถนน แสงจันทร์	608

สารบัญแผนผัง

	หน้า
แผนผังที่ 1: แสดงการขยายตัวของชุมชนวัดฉือฉาง และชุมชนแสงจันทร์วัดถาวราราม	86
แผนผังที่ 2: ถนนด้านข้างตลาดกิมหยง	95
แผนผังที่ 3: ความหมายปิรามิดแห่งศาสนา	113
แผนผังที่ 4: แสดงชุมชนวัดกวนอิมกิ้วซื่ออัม วัดเหลียนฮัวเก้อ วัดรัศมีรุ่งโรจน์	117
แผนผังที่ 5: แสดงความสัมพันธ์แบบ Triad	121
แผนผังที่ 6 : การตัดถนนตาทมากรุก	131
แผนผังที่ 7: ภาพทางอากาศแผนผังวัดถาวราราม ถนนธรรมบุญวิถี	472
แผนผังที่ 8: Bird eyes view วัดถาวราราม ถนนธรรมบุญวิถี	473
แผนผังที่ 9: แผนผังการตั้งรูปเคารพ ในศาลเจ้า	262
แผนผังที่ 10: จัดสถานที่งานบูชาดาว วัดถาวราราม ถนนแสงจันทร์	520
แผนผังที่ 11: ศาสนาแบบจีน อำนาจ อัตลักษณ์และชุมชน	591
แผนผังที่ 12: สาแหรกของวัดจีนและอนันมิกาย	593

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่1: เส้นทางการอพยพของจีนโพ้นทะเล	13
ภาพที่2: แสดงกลุ่มที่ตั้งของมณฑลและกลุ่มภาษา	15
ภาพที่3: กองเรือนายพลเซงโฮ	28
ภาพที่4: เพลี้ยชุก อุปสรรคและการต่อสู้	39
ภาพที่5: กุสึจิน	44
ภาพที่6: ท่าเรือฮ่องกง	48
ภาพที่7: เส้นทางการค้าสำเภากิน ชาวจีนในสยาม	53
ภาพที่8: ถิ่นจีนในฮ่องกง	70
ภาพที่9: หาดใหญ่ในอดีต	72
ภาพที่10: บ้านเก่าในหาดใหญ่	77
ภาพที่11: คลองอู่ตะเภา	78
ภาพที่12: น้ำท่วมหาดใหญ่	83
ภาพที่13: ป่าโปร่งหาดใหญ่ในอดีต	84
ภาพที่14: ขบวนแห่ศพจีน	86
ภาพที่15: โรงภาพยนตร์เฉลิมยนต์	88
ภาพที่16: เขตยึดครองของญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์ ตึกชิโนโปรตุกีส หาดใหญ่	92
ภาพที่17: หอนาฬิกา ตลอดศต หาดใหญ่	93
ภาพที่18: ตึกชิโนโปรตุกีส นครหาดใหญ่	100
ภาพที่19: ตึกชิโนโปรตุกีส ภูเก็ต	101
ภาพที่20: ตึกชิโนโปรตุกีส ปีนัง	102
ภาพที่21: ชาวจีนอยู่ในฐานะนาย	105
ภาพที่22: ไฟไหม้หาดใหญ่	114
ภาพที่23: หนุ่มจีนเล่นการพนัน	119
ภาพที่24: ภาพขุนนิพัทธ์จีนนคร	133
ภาพที่25: ตึกร้านค้าสไตส์จีนโบราณ	134
ภาพที่26: อีโปร้มาเลย์เซีย	135
ภาพที่27: ศาลเจ้าจีนในสงขลา	136

	หน้า
ภาพที่ 28: บ้านขุนนิพัทธ์จีนนคร ถนนเพชรเกษม	139
ภาพที่ 29: ระเบียบกงสี ตระกูลกู	146
ภาพที่ 30: ตรางสีคูและถิ่นที่มาของตระกูลกู	147
ภาพที่ 31: กงสีคู ปีนัง	155
ภาพที่ 32: Chinese Heritage and Culture Studio, China Street, Penang	158
ภาพที่ 33: ศาลเจ้าและที่เก็บป้ายชื่อบรรพบุรุษ ตระกูลกู	168
ภาพที่ 34: เหมือนแร่บ้านดินลาน ของขุนนิพัทธ์	176
ภาพที่ 35: เหมือนแร่ที่อูโปร์ มาเลย์เซีย	177
ภาพที่ 36: The Haulage Plant ของ เป็ง เฮ็ง กงสี	178
ภาพที่ 37: Culture Association of Hadyai หอสมุดชุมชนยัตเซิน	186
ภาพที่ 38: ชีวิตประวัติคร ชุนยัตเซิน ครอบรอบ 140 ปี	189
ภาพที่ 39: ดร. ชุน วิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ส่องกง	190
ภาพที่ 40: บ้านพัก ดร.ชุน ปีนัง	193
ภาพที่ 41: สมาคมไหล่า ภาคใต้ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	195
ภาพที่ 42: สมาคมแต้จิ๋ว นครหาดใหญ่	200
ภาพที่ 43: โรงเรียนกอบกาญจน์ศึกษา	201
ภาพที่ 44: ศาลเจ้าห่านเจียง ปีนัง	202
ภาพที่ 45: เครื่องประดับหลังคา ศาลเจ้าห่านเจียง ปีนัง	203
ภาพที่ 46: โรงเรียนมัธยมห่านเจียงและจุงหลิงป็นัง	204
ภาพที่ 47: สมาคมฮากกา นครหาดใหญ่	207
ภาพที่ 48: สมาคมปิ่นชั้นซัก นครหาดใหญ่	215
ภาพที่ 49: สมาคมหลุงก้ง นครหาดใหญ่	216
ภาพที่ 50: สมาคมกว๋องสิ่ว นครหาดใหญ่	217
ภาพที่ 51: สมาคมฮกเกี้ยนแห่งสงขลา	223
ภาพที่ 52: สมาคมร่วมมิตรแผ่โจว	226
ภาพที่ 53: สมาคมศิษย์เก่าศรีนคร	230
ภาพที่ 54: คุณนายละม้าย ฉัยยากุล และเจ้าแก้ว ซี กิมหยง	230

	หน้า
ภาพที่55: มุลินิจึงฮั่วสงเคราะห์คนชราอนาถา นครหาดใหญ่	232
ภาพที่56: ห้องพัก หญิงชาย และ โรงอาหารมุลินิจึงฮั่วสงเคราะห์	235
ภาพที่57: มุลินิจิตศคุณธรรม	240
ภาพที่58: มุลินิจิวิธรรม คลองเตย นครหาดใหญ่	241
ภาพที่59: มุลินิจิมิตรภาพสงเคราะห์(ศาลเจ้ากวนอู)	241
ภาพที่60: กุศลธรรมมุลินิจิ หาดใหญ่ (ฮกเด็กเชียงตุง)	242
ภาพที่61: อาจารย์กุศลธรรมมุลินิจิ	243
ภาพที่62: หวยหลงซุกู่เล่าเหลิน (กลับคืนสู่มังกร)	245
ภาพที่63: มุลินิจิมงคลธรรมสงเคราะห์ประชา	247
ภาพที่64: งานวันตรุษจีน เทศบาลและสมาคมจัดงาน	248
ภาพที่65: มุลินิจิท่งเซี่ยเชียงตุง บริจาคสิ่งของ	249
ภาพที่66: การตั้งโต๊ะรับเสด็จเจ้า	251
ภาพที่67: ศพเหตุการณ์สีนามิ ภูเก็ตและเขาหลัก	252
ภาพที่68: วิหารประดิษฐานไต้ฮงกง	252
ภาพที่69: วันแห่เจ้า ท่งเซี่ยเชียงตุง	253
ภาพที่70: น้ำท่วมหาดใหญ่	256
ภาพที่71: มุลินิจิไฉ่ซิงเอี้ย	258
ภาพที่72: มุลินิจิสามัคคีธรรม ตระกูลอึ้ง	261
ภาพที่73: มุลินิจิตระกูลลิ้มศรีน้ำข้าว	262
ภาพที่74: ศาลเจ้าพ่อเสือ	262
ภาพที่75: ศาลแห่งเจีย	264
ภาพที่76: ศาลพระโพธิสัตว์กวนอิม	266
ภาพที่ 77: ศาลท่านจี้กง	268
ภาพที่ 78: ศาลเจ้าซาซำก๊กอวง	268
ภาพที่ 79: พิธีของศาลเจ้าซาซำก๊กอ้วง	273
ภาพที่ 80: ศาลเจ้าเจียวไฉ่ต้ง	274
ภาพที่ 81: ศาลเจ้าแม่อัมพร	276
ภาพที่ 82: ศาลเจ้ากำกงเมี่ยว	277

	หน้า
ภาพที่ 83: ศาลเจ้าชาเจียงกง	279
ภาพที่ 84: พระรัฐหิรัณยกรกับนางเลื่อม สอนระคามร์	280
ภาพที่ 85: ศาลเจ้าแป๊ะกง	281
ภาพที่ 86: ทวดหัวเขาแดง	282
ภาพที่ 87: ศาลเจ้าโป๊ยเซียน	284
ภาพที่ 88: ศาลเจ้านาจา	285
ภาพที่ 89: ศาลเจ้าแม่ทับทิม	287
ภาพที่ 90: ศาลเจ้ากวนอู	289
ภาพที่ 91: โรงเจเต้าบ่อเก็งศาลเจ้าเต้าบ่อเก็ง	290
ภาพที่ 92: ศาลเจ้าเจียวไช้คู้กง	291
ภาพที่ 93: ศาลเจ้าเจนกงค้ำวถ้ง	292
ภาพที่ 94: ศาลเจ้าเต้าบ่อเก็ง	293
ภาพที่ 95: ศาลเจ้าฮกเหย็งยมเก็ง	293
ภาพที่ 96: โรงเจซ่งเซียงตั้ง	294
ภาพที่ 97: อาจารย์ เซาะฮั้ง	295
ภาพที่ 98: โรงเจกวงเหลี่ยนท่ง	295
ภาพที่ 99: มูลนิธิโรงเจเต้าบ่อเก็ง	296
ภาพที่ 100: เทพเจ้าประจำประตู วัดเหลี่ยนฮัวเก้อ	297
ภาพที่ 101: เทพประจำประตูศาลเจ้ากวนอิมลือกเซียน	298
ภาพที่ 102: ประตูวัดซวงหลิน ลิงคโปร์	299
ภาพที่ 103: ในหลวงร.9 เสด็จหาดใหญ่	302
ภาพที่ 104: เครื่องประดับหลังคา วัดกวนอิมก๊วซื่ออัม	315
ภาพที่ 105: วัดจีนและอนันมิกายในหาดใหญ่	323
ภาพที่ 106: ทำลายธรรมชาติในเขตหาดใหญ่	340
ภาพที่ 107: เส้นทางพระสงฆ์จีนและชาวจีนเดินทางมาไทยและมลายู	349
ภาพที่ 108: วัดเหลี่ยนฮัวเก้อ	350
ภาพที่ 109: ประตูวัดเหลี่ยนฮัวเก้อ	355
ภาพที่ 110: วัดกวนอินเต็ง ปีนัง	356

	หน้า
ภาพที่ 111: สถาปัตยกรรมวัดเหลียนฮัวเก้อ	356
ภาพที่ 112 : รูปเจ้าอาวาสวัดเหลียนฮัวเก้อ	365
ภาพที่ 113: รูปเคารพภายในวัดเหลียนฮัวเก้อ	365
ภาพที่ 114: เป้าฉิงฟาซือ	366
ภาพที่ 115: ป้ายชื่อเจ้าอาวาสของวัดเหลียนฮัวเก้อ	373
ภาพที่ 116: จดีย์บรรจู้ฐบูรพาจารย์	374
ภาพที่ 117: ตรุษจีนวัดเหลียนฮัวเก้อ	374
ภาพที่ 118: ป้ายวิญญาณของบูรพาจารย์และป้ายวิญญาณบรรพชน	378
ภาพที่ 119: วัดหงเจียมซี หรือเซียงเหยียนซี ปีนัง	385
ภาพที่ 120: เจ้าอาวาส หลงฮุยฟาซือ	386
ภาพที่ 121: สารทจีน ปีนัง	388
ภาพที่ 122: สถานที่สวดมนต์ วัดหงเจียมซี ปีนัง	391
ภาพที่ 123: พระยายมราช	400
ภาพที่ 124: วัดชานเปาตง อีโปรี มาเลย์เซีย	403
ภาพที่ 125: เต่ากินผักนึ่ง วัดชานเปาตง	404
ภาพที่ 126: โรงเรียนพุทธศาสนาในป็นัง	405
ภาพที่ 127: ภิกษุ ภิกษุณีหาทุนสร้างโรงเรียนโพธิ	406
ภาพที่ 128: ฝาฝ้าฟาซือ	407
ภาพที่ 129: ป้ายชื่อพระเถระสำคัญของชาวจีน ปีนัง	408
ภาพที่ 130: ผู้อุปถัมภ์โรงเรียน	409
ภาพที่ 131: วัดเก็กลี่คซี ปีนัง	410
ภาพที่ 132: ประวัตินิสาเจ้า กวนอิมลือกเซียนท่อง	410
ภาพที่ 133: วัดกวนอิมอ้าหรือศาลเจ้าแม่กวนอิมลือกเซียนท่อง	411
ภาพที่ 134: วัดฉือฉาง	415
ภาพที่ 135: เจ้าอาวาสวัดฉือฉาง	418
ภาพที่ 136: ศิษย์หลวงพ่อเทียน	426
ภาพที่ 137: วันไหว้พระจันทร์	437

	หน้า
ภาพที่ 138: เครื่องเช่นไห้วพระโพธิสัตว์	438
ภาพที่ 139: เต็งลั้งเทศกาลวันไห้วพระจันทร์	439
ภาพที่ 140: ข้าวสารอาหารแห้ง	439
ภาพที่ 141: ตารางพิธีกงเต็ก	441
ภาพที่ 142: ชุดทรงของพระกษัตริย์โพธิสัตว์	441
ภาพที่ 143: รูปอดีตพระพุทธเจ้า	443
ภาพที่ 144: พระยายมราช	444
ภาพที่ 145: หนังสือสวดมนต์ เอี่ยมข้าว	445
ภาพที่ 146: เครื่องใช้ในการทำพิธีต๋วงเต็ก	447
ภาพที่ 147: พิธีศาลเจ้าซาซำกักอ้วง	456
ภาพที่ 148: ผ้ายันต์ที่ใช้ในพิธีของศาลเจ้า ซาซำกักอ้วง	458
ภาพที่ 149: ร่างทรงอัญเชิญเทพกิวอ่องสุดโจ้ว	462
ภาพที่ 150: เวียนเทียนของศาลเจ้าซาซำกักอ้วง	463
ภาพที่ 151: วัดอนัมมิกาย ถาวราราม ถนนแสงจันทร์	466
ภาพที่ 152: โยมอุปปฏิฐาก วัดถาวราราม	468
ภาพที่ 153: สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวิหารวัดถาวราราม	469
ภาพที่ 154: พระยารรถวิสุนทรและคุณหญิงหลง	470
ภาพที่ 155: วัดถาวราราม ถนนธรรมบุญวิถี	475
ภาพที่ 156: สุสานวัดถาวราราม และวิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม	475
ภาพที่ 157: พระสมณานัมวุฒาจารย์ไพศาลคณกิจ	477
ภาพที่ 158: ภาพอดีตเจ้าอาวาส วัดถาวราราม	479
ภาพที่ 159: สัญลักษณ์ของมหาปัญญาวิทยาลัย	487
ภาพที่ 160: โพธิสัตว์กวนอิม	499
ภาพที่ 161: แห่งเกี่ยวหลวงปู่ไต้ฮงกง	501
ภาพที่ 162: อาจารย์โพธิแจ่มมหาเถระและลูกศิษย์	505
ภาพที่ 163: บูรพาจารย์สายจีน	506
ภาพที่ 164: พระสำเร็จ	506
ภาพที่ 165: ร่างแห่งของหลวงพ่อฝ้ายอนัมมิกาย	506

	หน้า
ภาพที่ 166: Ven. Hue Can และลูกศิษย์	508
ภาพที่ 167: เจ้าคณะใหญ่หน้กย วัดโพธิแมนคณาราม	510
ภาพที่ 168: วัดอภัยภคคการาม	511
ภาพที่ 169: พคคบรรพชาสามณรรคอรูน	537
ภาพที่ 170: วัดมหายานกาณจนมาศราชภรร์บารุง (วัดญวนยะลา)	541
ภาพที่ 171: วัดศรมรุงรอรจน	542
ภาพที่ 172: เจ้าอาวาสวัดศรมรุงรอรจน	546
ภาพที่ 173: พระโพศศตวรกวณอม	548
ภาพที่ 174: อาจารย์ลลลยยง เจ้าอาวาสวัดกวณอมกั้วช้ออัม	554
ภาพที่ 175: อาจารย์เก้าะฟูเชยง	555
ภาพที่ 176: อาจารย์เหลลนฝูลง	555
ภาพที่ 177: นูรพอาจารย์ของวัดกวมกงตง	559
ภาพที่ 178: วัดเชยงเหววนอัม	560
ภาพที่ 180: พระโพศศตวรกวณอม (กวณอมจล้วช้ออัม)	561
ภาพที่ 181: ศาลเจ้าแม่ช้กวณอมอ้า	562
ภาพที่ 182: วัดกวณอมกั้วช้ออัม	563
ภาพที่ 183: พระโพศศตวรกวณอม	576
ภาพที่ 184: วัดถานเชยง ปนง	576
ภาพที่ 185: อาจารย์เวย อู่ เจ้าอาวาสวัดถานเชยง	579
ภาพที่ 186: อาจารย์ชวจง	580
ภาพที่ 187: ประสูตร คร้สรู และปรนคพพาน วคหารวัดถานเชยง	582
ภาพที่ 188: เด็กอนูบาลรอรเรียนถานเชยง	583
ภาพที่ 189: วคยาลยสงนนานาชาติ	587